

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra biblických věd a starých jazyků

Josef Kohout

Vztah apoštolů Petra a Pavla na pozadí dějin rané církve

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Mireia Ryšková, Dr. Theol.

Praha 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 25. června 2023

Josef Kohout

Bibliografická citace

Vztah apoštolů Petra a Pavla na pozadí dějin rané církve [rukopis]: Bakalářská práce / Josef Kohout; vedoucí práce: doc. Mireia Ryšková, Dr. Theol. Praha, 2023. 44 s.

Anotace

Náplní bakalářské práce je poukázat na prvotní vývoj rané církve a jejího myšlení v průběhu dějin teologické reflexe v jeho počáteční fázi. Následně představit osobnosti hlavních protagonistů sv. Pavla a sv. Petra, jejich myšlenky a teologii, kterou jednotlivě zastávali. Poté nastínit v čem byl spatřován problém, tedy rozdílnost pohanokřesťanského a židokřesťanského proudu, která následně vedla hlavní protagonisty k setkání na Jeruzalémském sněmu. Dále se v užším pohledu věnovat klíčovým otázkám, které zazněly na tomto sněmu, rovněž také průběhu a závěrečnému rozhodnutí, k němuž účastníci sněmu dospěli a jenž bylo poté na sněmu vyneseno, tak, jak nám to prameny dochovaly. V dalším kroku je věnována pozornost vývoji událostí během setkání sv. Pavla se sv. Petrem v Antiochii. Jedná se o jisté zmapování vyvstalého sporu, který se opět vrací k problematickým otázkám rozdílu pohanokřesťanského a židokřesťanského proudu. Představit průběh onoho setkání, rovněž tak převládající otázky sporu, které měli zásadní vliv na budoucí tvář církve.

Klíčová slova

Sv. Pavel, sv. Petr, Jeruzalém, Antiochie, pohanokřesťanství, židokřesťanství, misijní cesta, obřízka, dietetické předpisy.

Abstract

The thesis is to point out the initial development of the early Church and its thinking during the history of theological reflection in its initial phase. Subsequently, present the personalities of the main protagonists of St. Paul and St. Peter, their thoughts and theology they held individually. Then outline what the problem was to see, i.e. the difference in the pagan-Christian and Jewish-Christian stream, which subsequently led the main protagonists to meet at the Jerusalem Assembly. Furthermore, in a narrower point of view, to address the key issues that have been heard at this Assembly, also the course and the final decision that the Parties came to the Assembly and which was then brought to the parliament, as the sources have preserved. In the next step, attention will

be paid to the development of events during the meeting of St. Paul with St. Peter in Antioch. It is a certain mapping of a dispute that returns to the problematic issues of the difference in pagan and Jewry stream. To present the course of the meeting, as well as the predominant dispute questions that had a major impact on the future face of the Church.

Keywords

St. Paul, St. Peter, Jerusalem, Antioch, pagan - Christianity, Jewish - Christianity, missionary journey, circumcision, dietary regulations

Počet znaků (včetně mezer): 80.629

Poděkování

Na tomto místě bych velmi rád poděkoval doc. PhDr. Mireie Ryškové Dr. Theol. za její obětavý přístup, trpělivé vedení, cenné rady, podněty a připomínky, které mi umožnily vypracovat tuto bakalářskou práci. Taktéž bych chtěl poděkovat své tetě Iře Machové a sestřenici Janě Tischlerové, které mi vytvořily podmínky, abych mohl dokončit své studium.

Obsah

Úvod.....	7
1. Cíl bakalářské práce	7
2. Interpretace biblických textů: jejich shody a odlišnosti.....	9
2.1. Jeruzalémský sněm.....	9
2.2. Antiochijský spor	10
3. Protagonisté sporu	11
3.1 Život a osobnost svatého Pavla	11
3.1.1 Pavlova misijní činnost	14
3.1.2 Pavlovy listy	15
3.2 Život a osobnost svatého Petra	16
3.2.1 Petrovy misijní cesty a místa jeho působení	21
4. Jeruzalémský sněm: uznání Pavlovy misie k pohanům	22
4.1 Důvody pro svolání „sněmu“ v Jeruzalémě	22
4.2 Průběh a výsledné řešení sněmu.....	27
4.3 Uznání Pavlovy misijní cesty mezi pohany	31
5. Antiochijský spor	32
5.1 Dietetické předpisy jako příčina konfliktu	32
5.2 Průběh a výsledné řešení sporu	33
6. Vztah mezi Petrem a Pavlem	36
Závěr.....	40
Seznam použitých zkratk.....	42
Seznam literatury	43
Internetové zdroje	44

Úvod

1. Cíl bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je ukázat na postavách dvou protagonistů dějin rané církve, Petra a Pavla, jejich vzájemných vztahů, jakými cestami se ve shodě i rozdílnostech ubíral vývoj církve v prvních desetiletích po Ježíšově smrti a zmrtvýchvstání. Tyto dvě postavy nejsou zvoleny náhodně.¹ V tradici reprezentují dvě částečně odlišná pojetí církve.² Práce ukazuje, že cíle obou protagonistů i přes vzájemné rozpory a jejich nasazení pro službu evangeliu jsou v zásadě identické.

Na začátku práce věnuje pozornost průběhu setkání v Jeruzalémě a následně v Antiochii, snaží se vyložit odlišnosti, či shody tak, jak se o nich dozvídáme ze Skutků apoštolů a Pavlových spisů. Osobnosti sv. Petra a sv. Pavla, jakožto hlavních protagonistů, měly zásadní roli během těchto setkání. Zejména důležitý byl vliv Pavlův, který dával jednoznačný důraz na univerzalitu spásy křtem a vírou, skrze Ježíše Krista, nikoliv dodržováním Zákona. V tom byl spatřován hlavní problém a rozdílnost pohanokřesťanského a židokřesťanského proudu, což následně vedlo hlavní protagonisty k setkání v Jeruzalémě. Na ně navazuje i konflikt v Antiochii, jenž se jeví jako nedostatečné respektování závěrů jeruzalémského setkání. Jednotlivé kapitoly práce se zaměřují na klíčové otázky, které zazněly na tomto sněmu, rovněž také na průběh a závěrečném rozhodnutí, k němuž účastníci sněmu dospěli a jež bylo poté na sněmu vyneseno tak, jak nám to prameny dochovaly. Poté je věnována pozornost vývoji událostí během působení Petra a Pavla v Antiochii. Jedná se o jisté zmapování vyvstalého sporu, který se opět vrací k problematickým otázkám rozdílu pohanokřesťanského a židokřesťanského proudu, které měly zásadní vliv na budoucí tvář církve. Postupný dějinný vývoj vedl k zániku židokřesťanství a pohanokřesťanství, z čehož se později vyvinulo již pouhé křesťanství.

Výchozím pramenem, ze kterého práce čerpá poznatky, je především Písmo svaté, dále pak odborná literatura věnující se církevním dějinám, Novému zákonu a jednotlivým listům apoštolů, nebo mapující život Pavla z Tarsu, jakožto hlavního protagonisty.

---

¹ Jistě není náhodou, že jejich svátek slaví církev v jeden den, a to 29. 6.

² Často se v rámci reflexe vývoje církve mluví o tzv. petrovské církvi, pokračující v tradici Ježíšově, a tzv. pavlovské, která se vymezila radikálně vůči Zákonu a vyznačuje se nesmlouvavostí a rigidností. Tyto dvě podoby církve bývají stavěny do opozice, přičemž ta pavlovská bývá hodnocena negativně.

Cílem této práce je především ukázat na proměnu církve, kterou ve svém dějinném vývoji raného křesťanství doznala a poukázat na Pavlovo učení, které nabízelo spásu člověka skrze ukřižovaného Krista.

2. Interpretace biblických textů: jejich shody a odlišnosti

2.1 Jeruzalémský sněm

O vývoji událostí tohoto setkání se dozvídáme ze dvou zdrojů. Jedním z nich jsou Skutky apoštolů (15,1–34), druhým je Pavlův List Galatským (2,1–10).³ Oba texty, ačkoliv pojednávají o témže setkání, se v mnoha ohledech rozcházejí. Odlišnosti nacházíme už v událostech, které samotnému setkání předcházejí, ale také v jeho průběhu, stejně jako ve výsledku setkání. Ve Skutcích apoštolů popisuje autor Skutků Pavlovu cestu do Jeruzaléma, jako rozhodnutí církevní obce v reakci na sporné otázky lidí, kteří přišli z Judska, vyžadující stále zachování Mojžíšova zákona. Otázky, které se týkají obřízky, povinné člověku, chce-li dojít spásy. Pavel však v Listu Galatským namísto toho uvádí jako důvod své cesty do Jeruzaléma, že se mu dostalo zjevení, aby zde předložil evangelium tak, jak ho káže mezi pohany. Hlavním důvodem setkání tedy bylo uznání Pavlova evangelia a jeho misijní cesty. Oba texty shodně vypovídají, že na cestu do Jeruzaléma se vypravil Petr společně s Barnabášem. Autor Skutků dále uvádí, že šli společně s nimi „někteří z nich“. Pavel v listu Galatským upřesňuje jmenovitě Tita, který byl původně pohan.

Ačkoliv oba texty vypovídají o stejném průběhu samotného sněmu i tématu společného setkání, oba autoři popisují události ze svého úhlu pohledu. Autor Skutků nás informuje o Pavlově přijetí jeruzalémskou obcí, popisuje jeho misijní úspěchy tak, jak je líčí sám Pavel a zdůrazňuje dramatické okamžiky konfliktu s židokřesťany. Text pokračuje Petrovou řečí ke shromáždění, jejímž obsahem jsou slova evangelia, které přivádí ke spásě také pohany a Jakubovým proslovem, který opět vyloží Petrovu řeč o pohanech, z nichž si Bůh vytvořil svůj lid, a tím naplnil slova proroků. List Galatským popisuje průběh událostí jeruzalémského sněmu stručněji, než je ve Skutcích. Oba texty sice shodně vypovídají o konfliktu s židokřesťany, vyžadující dodržování Mojžíšova zákona, ale v Listu Galatským není uvedena Petrova ani Jakubova řeč. List Galat'ánům je ovšem určen do jiné situace a jiným adresátům než Skutky apoštolů. Pavel v listu rozvádí své přesvědčení o správnosti víry a svého poslání, kterou získal přímo od Ježíše Krista a jeruzalémské setkání používá jako doklad pro nesprávné jednání židokřesťanských misionářů a Petra. Při té příležitosti zmiňuje Jakuba, bratra Páně,

---

³ *Nový Zákon*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání.

Petra a Jana, kteří v něm i v Barnabášovi poznali Boží milost a pověření hlásat evangelium.

Značnou rozdílnost obou textů nacházíme také ve výsledku jeruzalémského setkání. Zatímco ve Skutcích nabádá apoštolský dekret pohanokřesťanské bratry, aby v určitém ohledu dodržovali starozákonní předpisy. Vyvarovali se tímto obětování modlám, smilstvu, požívání masa z udušených zvířat a jejich krve. Tak v Listu Galatským Pavel zmiňuje, že mu nebylo uloženo nic, než aby pamatoval na chudé.

2.2 Antiochijský spor

O samotném průběhu konfliktu a událostmi nás informuje pouze List Galatským (Gal 2,11–14). Pavel zde dynamicky argumentuje důvody rozporu s Petrem. Popisuje Petrovo chování po jeho příchodu do Antiochie, které se však změnilo poté, co se na místo dostavili lidé z Jakubova okolí. Příčinu konfliktu vidí Pavel v samotném Petrovi, který se vymezil proti společnému stolování židokřesťanů s pohanokřesťany. Zmiňuje zde i Barnabáše, který se rovněž nechal strhnout Petrovým jednáním. Z následujících veršů (Gal 14–21) není přesně patrné, kde Pavlův projev k Petrovi končí, jelikož svým proslovem plynule přechází k poučení těch, kteří stále lpějí na dodržování Zákona, místo aby nacházeli ospravedlnění ve víře v Krista.

Skutky apoštolů nás informují pouze o usnesení apoštolů na jeruzalémské sněmu a jejich rozhodnutí v tzv. apoštolském dekretu (Sk 15,22–29). Autor zde jmenuje Judu, řečeného Barsabáš a Silu, kterým je uloženo, aby tento list přinesli do Antiochie a znovu ho tam ústně vyložili. V textu je opět připomenut výčet doporučených zákazů, které měli pohanokřesťané dodržovat s ohledem na židokřesťany. Následující verše (Sk 30–35) vypovídají o působení Judy a Sily v Antiochii. Oba byli osvíceni Duchem svatým. Jak autor Skutků popisuje, jejich dar promlouvat k lidem, na antiochijskou obec zapůsobil. Události v Antiochii končí návratem Judy a Sily. Autor v závěru zmiňuje také Pavla s Barnabášem, kteří s mnoha dalšími zůstávají v Antiochii, aby zde učili a hlásali evangelium.

3. Protagonisté sporu

3.1 Život a osobnost svatého Pavla

V apokryfním spisu Skutky Pavla a Thekly je Pavel fyzicky vyličen jako člověk, jehož vzhled není příliš atraktivní. Tím spíše v kontrastu k tomu vynikají jeho duchovní schopnosti a síla.

Spatřil přicházejícího Pavla, muže malého vzrůstem, s holou hlavou a křivýma nohama (měl velké oči), ušlechtilého držení, se vzrostlým obočím a trochu vystouplým nosem, plného laskavosti – někdy se jevil jako člověk, někdy měl tvář anděla.⁴

Mnohé zprávy o Pavlově životě se dozvídáme z jeho listů, adresovaných církevním obcím. V těchto listech nám mimo jiné odhaluje nejen svou osobnost a činnost, ale především své myšlenky a sílu teologie, kterou působil na lidi. Přesto musíme vnímat Pavlovy názory a postoje v kontextu doby, ve které působil. Velkou pozornost věnoval Pavlovi také autor Skutků apoštolů. Popisuje v nich jeho misijní cesty, místa kde působil, až po jeho zatčení a vydání do Říma. Rovněž zmiňuje apoštolské setkání v Jeruzalémě i spor v Antiochii. Zároveň nám přibližuje události jeho zázračných uzdravení, které ve jménu Ježíše Krista vykonal. Přesto, že autor Skutků Pavla vyobrazuje poměrně detailně, jeho úmyslem však nebylo zachytit Pavlův životopis, nýbrž zachytit události spásy a šíření evangelia.

Datum Pavlova narození je hypoteticky odhadováno, kolem roku 10 n. l. Místem jeho narození je označováno město Tarsos v Kilikii (podle Sk 9,11; 21,39; 22,3; 23,34), ležící na území dnešního Turecka, které bylo v té době považováno za politicky, obchodně i kulturně významné středisko. Narodil se v diasporní rodině hebrejského původu z kmene Benjamin, jak sám Pavel podotýká (Flp 3,5–7). Pocházel z prostředí židovsko-helénistické společnosti.

Podle Skutků byl Pavel římským občanem (Sk 16,37n; 22,25–28; 23,27). Toto občanství mohl získat po svém otci, ačkoliv sám Pavel toto nikde neuvádí. Jeho mateřskou řečí byla řečtina (koine). V tomto jazyce se mu také nejspíše dostalo základní vzdělání. Znalosti dalších jazyků, jako jsou hebrejštiny, latina aramejštiny nelze doložit.

---

⁴ Skutky Pavla a Thekly, DUS, Jan A.; *Příběhy apoštolů. Novozákonní apokryfy II.* Praha: Vyšehrad, 2003, s. 185.

Pavel spadal do nižší společenské vrstvy. Jak nám prameny dokládají, vyučil se řemeslníkem (1 Te 2,9; 1 Kor 4,9), výrobcem kožených stanů či plachet (Sk 18,3). Tomu by napovídala i tradice zpracování kůží a textilu, která v Tarsu bývala. Tato hrubá práce a jistá zručnost mu později dávala příležitost k obživě, aniž by zatěžoval výdaji církevní obce (Sk 20,34; 1 Kor 4,12; 2 Kor 12,13nn).⁵

Pavel nejspíše patřil k politicko-náboženské skupině farizeů, mající silný vztah k Zákonu. Nelze to však s určitostí doložit, jelikož jediný doklad o tom, nacházíme ve Skutcích a ne zcela jasně v Listu Filipánům (Sk 23,6; 26,5; Flp 3,5). Stejně tak nelze spolehlivě doložit jeho studium Zákona. Zda se pouze pohyboval v blízkosti Gamaliela, nebo studoval na jeho škole v Jeruzalémě (Sk 22,3). Nepopíratelná je však jeho horlivost pro předpisy a ustanovení Zákona, ve kterých předstihoval mnoho svých vrstevníků, jak sám podotýká (Sk 22,3; 26,5; Gal 1,14; Flp 3,5n), což vypovídá o určitém studiu Zákona, i když nelze přesně doložit kde. Se stejnou horlivostí zároveň pronásledoval církev (Sk 22,3n; 1 Kor 15,9; Gal 1,13.23; Flp 3,6).⁶ Pavel byl podle Skutků také svědkem Štěpánova ukamenování (Sk 22,20), sám však hovoří jen o pronásledování církve, a to nepochybně v řecky mluvícím prostředí, nejspíš v diaspoře, jak svědčí i jeho cesta do Damašku a působení v Sýrii a Malé Asii.

K Pavlovu setkání se zmrtvýchvstalým Kristem a jeho následnému obrácení, došlo na cestě do Damašku, během pronásledování křesťanů. K tomuto setkání mohlo dojít nejspíše kolem roku 35 n. l. a radikálně změnilo Pavlův dosavadní život, ale i jeho činnost. O této události se autor Skutků zmiňuje třikrát v kapitolách 9; 22; 26.⁷ Popisuje zde Pavlovo setkání jako oslnivé světlo, které Pavla náhle obklopilo a zároveň oslepilo, a hlasu, který k němu promlouval, aniž by někoho viděl. Na pokyn Ježíše se vydává do Damašku, kde vyhledává Ananiáše, který mu navrácí zrak. Pavlovi se dostává poučení a dává se pokřtít (Sk 9,1–22). Tento okamžik lze zároveň předpokládat za počátek Pavlova veřejného působení a jeho misijní činnosti. Jak uvádí List Galatským, krátce po svém křtu odchází do Arábie a opět se vrací zpět do Damašku (Gal 1,17). Po třech letech od svého obrácení se vydává na cestu do Jeruzaléma, dále do krajín syrských a kilikijských (Gal 1,18–21). Jak sám uvádí, na této cestě do Jeruzaléma se také poprvé

---

⁵ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, Praha: Karolinum, 2016, s. 82–85; 97–105; 174–175.

Srov. KLIESCH, Klaus, *Skutky apoštolů*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 5, s. 68–69.

⁶ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 90–95.

⁷ Srov. Benedikt XVI., *O počátcích církve. Promluvy o apoštolech a jejich spolupracovnících*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 123–125.

setkává s Petrem, kterého chtěl osobně poznat (Gal 1,18). O Pavlově tzv. první misijní cestě se vyjadřuje autor Skutků, Pavel sám se o ní nezmiňuje. Tato misionářská činnost zahrnovala pouze Malou Asii a vedla z Antiochie (Sk 13,1–3) na Kypr (13,4n), dále do Antiochie Pisidské (13,14), Ikonie, Lystry, Derbe (13,51; 14,6) a končila opět v Antiochii (14,21). Na konci této misijní cesty dochází k onomu setkání na apoštolském sněmu v Jeruzalémě, kde je Pavlovi uznána jeho misijní činnost mezi pohanokřesťany a následně k vyhocenému sporu v Antiochii. Během své druhé misijní cesty opouští Antiochii a dostává se až do Evropy, na území dnešního Řecka. Na tuto cestu se vydává již bez Barnabáše. Nejdříve navštěvuje místa v jižní Galácii, poté město Filipi na území Makedonie (Sk 16,12), až přichází do měst Soluně (Sk 17,1) a Athén (17,15). Svou třetí misijní cestu směřuje do Efesu. Zde Pavel nejspíše čelil nebezpečí uvěznění, či snad dokonce smrti (1 Kor 15,32; 2 Kor 1,8n). Proto se Pavel vydává do Makedonie, Řecka (Sk 20,1n) a dále do Jeruzaléma (Sk 19,21; 20,22; 21,17), aby zde zároveň odevzdal sbírku pro chudé (Sk 21,17; 24,17). Na svých misijních cestách se Pavel věnuje sbírkám pro chudé v Jeruzalémě (srov. 1 Kor 16,1–4; 2 Kor 8,1nn. 9,1–5; Řím 15,25–29), k tomu se také zavázal na sněmu v Jeruzalémě (Gal 2,10). V Listu Galatským také mluví o tom, že mu toto vždy leželo na srdci. Je proto možné, že se sbírkami začal už dříve, avšak v Listu Římanům ohlašuje cestu do Jeruzaléma se sbírkou.

V Jeruzalémě dochází k Pavlovu zatčení (Sk 21,27–23,22). Celé situaci předchází špatné zprávy, které o Pavlovi v Jeruzalémě mají; tedy, že nezachovává Zákon, k čemuž podněcuje také ostatní židokřesťany. Poté, co v chrámu s dalšími muži složil slib a podstoupil očistné posvěcení, židé z Asie ho poznávají, je vyveden z chrámu a zatčen. Jelikož židé i nadále usilují o jeho život, je tajně převezen z Jeruzaléma do Cesareje. Zde čeká po dva roky ve vazbě na svůj rozsudek (Sk 23,23–24,27). Nový místodržící Cesareje Porcius Festus, ve snaze zavděčit se židům, chce nechat přeložit soudní spor zpět do Jeruzaléma. Pavel využívá svého práva římského občana a odvolává se k císařskému soudu do Říma (Sk 25,8–12). Zřejmě si velmi dobře uvědomoval, že by ho židé odsoudili na smrt. V doprovodu setníka a vojáků se vydává do Říma. Tato cesta se neobešla bez rizik a během plavby jejich loď ztroskotala v blízkosti ostrova Malty, kde jsou nuceni strávit zimu (Sk 27,1–44; 28,1–10). Po doplutí do Říma Pavel požívá určitých výhod vězení a je mu umožněno i nadále vykládat evangelium (Sk 28,11–31). Další zprávy o Pavlově životě už vypovídají velmi stroze. Část z nich nalézáme v pastýřském Listu Timoteovi, kde se předpokládá další Pavlovo zatčení a uvěznění,

nebo dávají tušit jeho blízkou smrt (2 Tim 4,6–8; 14–18). Drobné zmínky nacházíme rovněž v Listu Římanům. Pavel v něm vyslovuje přání navštívit Španělsko (Řím 15,24), ačkoliv tuto zprávu píše ještě před odjezdem do Jeruzaléma. Závěr jeho života nelze spolehlivě vyložit, jelikož bližší informace nacházíme v pramenech pouze fragmentárně. Podle tradice zemřel Pavel mučednickou smrtí za vlády císaře Nerona, během pronásledování křesťanů, mezi lety 64–68 n. l. Nejčastěji je však podle odborníků jeho smrt kladena do roku 67 n. l. Zajímavostí zůstává, že se ani židovský historik Josef Flavius ve svých Židovských starožitnostech o Pavlovi vůbec nezmiňuje.

3.1.1 Pavlova misijní činnost

Pavlovu činnost lze rozdělit do tří misijních cest. Zprávy o nich nalézáme v Pavlových listech a ve Skutcích apoštolů:

- a) Pavlovo obrácení u Damašku (Sk 9,1–22), Arábie (Gal 1,17), Damašek (Gal 1,17), Jeruzalém (Sk 9,26; Gal 1,18), krajiny syrské a kilikijské (Gal 1,21), Cesarea, Tarsus (Sk 9,30), Antiochie (Sk 11,26), Jeruzalém (Sk 11,29n; 12,25).⁸
- b) I. Misijní cesta – Antiochie (Sk 13,1–3), Seleukie, Salamis, Kypr (13,4n), Perge v Pamfílii (Sk 13,13), Antiochie v Pisídii (Sk 13,14), Ikonie (Sk 13,51), Lystra, Derbe a okolí (Sk 14,6), Antiochie (Sk 14,21), Jeruzalém (Sk 15,1–4; Gal 1,18), Antiochie (Sk 15,22–35; Gal 2,11).⁹
- c) II. Misijní cesta – Sýrie a Kilíkie (Sk 15,41), Derbe a Lystra (Sk 16,1), Frýgie a Galácie (Sk 16,6), Mysie (Sk 16,7), Troas (Sk 16,11), Filipi (Sk 16,12), Amfipolis, Apollonia, Soluň (Sk 17,1), Beroia (Sk 17,10–14), Athény (Sk 17,14; 1 Sol 3,1), Korint (Sk 18,1), Kenchreje (Sk 18,18), Efes (Sk 18,19), Cesarea, Jeruzalém, Antiochie (Sk 18,22), galatský kraj a Frýgie (Sk 18,23).¹⁰
- d) III. Misijní cesta – Efes (Sk 19,1; 1 Kor 16,8), Makedonie, Řecko (Achaia) (Sk 20,1n; Řím 15,26), Makedonie, Filippy, Sýrie, Troas (Sk 20,3–6; Řím 15,26; 2 Kor 2,12), Mityléna, Milétos (Sk 20,15), Rhodos, Patara, Tyrus (Sk 21, 1nn), Ptolemais, Caesarea (Sk 21,7n), Jeruzalém (Sk 21,17), Caesarea (Sk 23,33),

⁸ Srov. <http://ktf.cuni.cz/~brozj/distancni/PavelTabulky.html>

⁹ Srov. Tamtéž

Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 195–200.

¹⁰ Srov. <http://ktf.cuni.cz/~brozj/distancni/PavelTabulky.html>

Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 200–228.

cesta do Říma (Sidón, Myra v Lýcii, Dobré přístavy poblíž Lasaii, Malta, Syrakusy, Regium, Puteoli) (Sk 27,1–28,14), Řím (Sk 28,14).¹¹

3.1.2 Pavlovy listy

Pavel nepsal své listy se záměrem dosáhnout určité literární hodnoty, nebo vytvořit určitý traktát k šíření svých teologických idejí. Mají především charakter sdělení. Znají tedy svého konkrétního adresáta, který rozumí obsahu dopisu, stejně jako naléhavosti, se kterou se k němu Pavel obrací. Proto je třeba listy vnímat v kontextu doby a naléhavosti, ve které je psal. Obtížná interpretace Pavlových myšlenek však často vedla ke špatnému pochopení či interpretaci jeho vyjádření, jak o tom dokládá také zmínka v Petrovu listu (2 Petr 3,16).

Podle tradice je Pavel autorem čtrnácti listů Nového Zákona. V průběhu času však začala vznikat podezření o pravosti všech jeho textů. Badatelé začali Pavlovo texty rozdělovat na listy nesporné, sporné a pastorální (popavlovské):

- a) Nesporné listy – 1. list Soluňanům (vznikl v letech 50/51 n. l.); 1. list Korint'ánům (vznikl mezi lety 52–55 n. l.); 2. list Korint'ánům (vznikl mezi lety 55–57 n. l.); List Galat'ánům (vznikl mezi lety 54–56 n. l.); List Filipánům (vznikl mezi lety 55–56 n. l.); List Filomenovi (vznikl kolem roku 55 n. l.); List Římanům (vznikl v letech 56/57).
- b) Sporné listy – Listy Kolosanům a Efezanům (vznikly mezi lety 60–80 n. l.); 2. list Soluňanům (vznikl pravděpodobně na konci 1. stol. n. l.).
- c) Popavlovské listy – 1. list Timoteovi; 2. list Timoteovi; List Titovi (listy vznikly pravděpodobně na konci 1. stol. n. l. mezi lety 80–100); List Židům (nelze s přesností určit jeho dataci).¹²

Pavlova korespondence patřila k nezbytným prostředkům komunikace s obcemi, během jeho misijního působení. Ve svých dopisech otevírá pohled na problémy a situace, se kterými se raná církev potýkala, během utváření své identity.

---

¹¹ Srov. Tamtéž.
Srov. Tamtéž.

¹² Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 315–379.
Nový Zákona, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání, s. 718.

3.2 Život a osobnost svatého Petra

Základním pramenem, který nám poskytuje nejvíce údajů z Petrova života, jsou evangelia a Skutky apoštolů. Informace, které v nich nalzáme, nám umožňují sledovat jeho duchovní cestu od počátku následování Ježíše Krista do okamžiku, kdy se ujímá vedení prvotní církve, jeho působení a činnosti v křesťanských obcích. Autoři evangelií líčí osobnost a charakter Petra se všemi jeho poklesky, slabostmi i duchovní horlivostí, pro niž neváhá použít i sílu. Často je ve svém jednání popisován jako člověk určité bázně a pokory, ale také upřímné otevřenosti a vznětlivosti. Autor Skutků si zároveň všímá událostí jeho zázračných uzdravení, která stejně jako Pavel ve jménu Krista vykonal. Přestože Petrovu činnost zachycují evangelia i Skutky poměrně detailně. Záměrem autorů bylo především vystihnout svědectví víry.

Místo Petrova narození se uvádí Betsaida (Jan 1,44), která leží nedaleko Kafarnaum u severního břehu Genezaretského jezera, častěji nazývaného Galilejské moře. Z tohoto města pocházel také jeho bratr Ondřej a další z Ježíšových učedníků Filip (Jan 1,44). Město Betsaida získalo své jméno podle dcery císaře Augusta Julie: Betsaida-Julias, v překladu znamenající jako „dům rybáře“. Již název města tedy předznamenává způsob obživy mnoha jeho obyvatel. Stejně tomu bylo i u Petra, jeho bratra Ondřeje, kteří byli také rybáři a společně s rodinou Zebedea a jeho syny, Jakubem a Janem, tvořili rybářské společenství (Mt 4,18–22; Mk 1,16–20; Lk 5,4–10). Z toho by se dalo usuzovat, že Petr vyrůstal v rodině, která disponovala určitými životními prostředky. Jak autor Skutků uvádí a rovněž i prameny dokládají, Petr byl židovského původu (Sk 10,25–29; 15,7–18; Gal 2,14). Lze tedy usuzovat, že uměl řecky minimálně na komunikační rovině. Tomu by také odpovídalo jeho působení v Malé Asii a Sýrii (Antiochii) po odchodu z Jeruzaléma. Evangelisté zároveň zaznamenávají okamžik, kdy Ježíš pozměňuje Petrovo původní jméno Šimon na jméno *Kéfas*, což je aramejská podoba jména, která v řeckém překladu znamená *Petros*, tedy *skála* (Mt 4,18; 16,17n; Mk 3,16; Jan 1,42; 2 Petr 1,1).¹³

Ze zprávy v Listu Korint'ánům, ale také z evangelií lze usuzovat, že Petr byl ženatý (1 Kor 9,5) a přišel do městečka Kafarnaum, jak o tom dokládají zmínky v evangeliích o Ježíšově zázračném uzdravení jeho tchýně (Mt 8,14n; Mk 1,29nn; Lk 4,38n).

---

¹³ Srov. Benedikt XVI., *O počátcích církve. Promluvy o apoštolech a jejich spolupracovnících*, s. 55.

Pokud si budeme všimát Petrovy povahy, je svým charakterem a osobností evangelisty vylíčen, jako člověk s otevřenou, temperamentní, ale také rozhodnou a vznětlivou povahou, který je pro své názory odhodlán použít i sílu. Jako tomu bylo například v Getsemanské zahradě, když brání Ježíšovu zatčení (Jan 18,10n). Jindy je však popisován jako pokorný, odevzdaný, plný důvěry, jak tomu bylo během zázračného rybolovu po Ježíšově řeči k zástupům (Lk 5,1–11), někdy až zbabělý či lítostivý, to když z obavy o vlastní život zapírá známost s Kristem (Mt 26,75; Mk 14,72; Lk 22,61n; Jan 18,25nn).

Petrovo povolání začíná v okamžiku, kdy ho Ježíš vybízí, aby se stal jeho učedníkem. Vyzývá ho společně s Ondřejem a dalšími, aby ho následovali a stali symbolicky rybáři lidí (Mt 4,18nn; Mk 1,16nn; Lk 5,1–11). V Lukášově evangeliu je tato příhoda vylíčena v souvislosti s událostí úspěšného rybolovu, který ostatní účastníky motivuje k víře.¹⁴ Petr má od samého počátku zvláštní postavení mezi Ježíšovými učedníky a společně s Jakubem a Janem jsou očitými svědky mnoha jeho zázraků, poté co jsou Ježíšem vyzváni, aby ho následovali. Zároveň se těší Ježíšově důvěře. Evangelisté popisují Ježíšovo zázračné uzdravení Petrovy tchýně, při této události proto Ježíš navštěvuje Petrův dům, využívá této důvěry k němu a současně přespává v jeho domě (Mt 8,14n; Mk 1,29nn; Lk 4,38n).¹⁵ Jako Ježíšův učedník ho doprovází během jeho veřejné činnosti. Tak se stává také účastníkem či divákem vzkříšení Jairovy dcery i vyléčení ženy, trpící krvotokem (Mt 9,18–25; Mk 5,22–43; Lk 8,41–56).¹⁶ Mezi učedníky je vždy stavěn na první místo. Je také prvním apoštolem z dvanácti učedníků, kterým Ježíš dává moc nad nečistými duchy, kteří uzdravovali každou nemoc, jak o tom informují synoptická evangelia i Skutky apoštolů (Mt 10,1–4; Mk 3,13–19; Lk 6,13–16; Sk 1,13). Petr byl také jediným, za koho Ježíš zaplatil chrámovou daň (Mt 17,24–27).¹⁷ Byl zároveň jediným, za koho se Ježíš modlil, aby neztratil svou víru a v ní pak dále posiloval své bratry. Ačkoliv to z textu není zcela zřejmé, stalo se tak nejspíše až po Poslední večeři, cestou do Getseman (Lk 22,31n).¹⁸

---

¹⁴ Srov. JOHNSON, Luke Timothy; HARRINGTON, Daniel J., *Evangelium podle Lukáše*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, Sacra Pagina, s. 111.

¹⁵ Srov. HARRINGTON, Daniel J., *Evangelium podle Matouše*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, Sacra Pagina, s. 140–141.

¹⁶ Srov. DONAHUE, John; HARRINGTON, Daniel J., *Evangelium podle Marka*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, Sacra Pagina, s. 188, 190–193.

¹⁷ Srov. HARRINGTON, Daniel J., *Evangelium podle Matouše*, Sacra Pagina, s. 289–291.

¹⁸ Srov. JOHNSON, Luke Timothy; HARRINGTON, Daniel J., *Evangelium podle Lukáše*, Sacra Pagina, s. 360; 364.

Výjimečné postavení Petra nebrání evangelistům, aby ho vylíčili také v jeho lidských slabostech. V příběhu odehrávajícím se na rozbouřeném moři, kráčí Ježíš po vodní hladině. Apoštolové ho však nepoznávají, i když se jim Ježíš představí. Petr Ježíše vyzývá, pokud je to on, ať tedy rozkáže, aby za ním mohl přijít po vodní hladině. Když Petr vstoupil na vodní hladinu, po chvíli se zvedl silný vítr, on dostal strach a začal tonout. Ježíš mu však podává svou ruku na záchranu. To byl okamžik, kdy Petr ve své víře zapochyboval (Mt 14,22–33).¹⁹ Významný moment pro Petra nastává u Césareje Filipovy. Ježíš se zde dotazuje svých učedníků, za koho ho pokládají právě oni, apoštolové. Petr mu na to odpovídá: „Ty jsi Mesiáš, Syn živého Boha.“ (Mt 16,16).²⁰ Jeho odpověď však nevychází z úvahy lidského rozumu, nýbrž je mu dána vnuknutím nebeského Otce. Ježíš pokračuje ve své řeči a Petrovi sděluje význam jeho budoucí role v církvi, neboť právě na něm zbuduje svou církev a jemu předá klíče od nebeského království: „Tobě dám klíče od nebeského království: co svážeš na zemi, bude svázáno na nebi, a co rozvážeš na zemi, bude rozvázáno na nebi.“ (Mt 16,17nn)²¹ Petr si však ještě nemůže uvědomovat hloubku a význam obsahu Ježíšových slov, jak tomu nasvědčuje jejich následující rozhovor, který konfrontuje Petrovy lidské představy o Mesiáši se skutečnou podobou Ježíše. Petr zcela neporozuměl jeho slovům o předpovídaném utrpení, smrti a následnému vzkříšení, které Ježíš začal postupně sdělovat svým učedníkům, a brání se takovým slovům (Mt 16,21–28; Mk 8,31–38; Lk 9,18–27).²² Krátce po těchto událostech odešel Ježíš společně s Petrem, Jakubem a jeho bratrem Janem na vysokou horu, kde jsou sami svědky Ježíšova proměnění (Mt 17,1–13; Mk 9,2-13; Lk 9,28–36). Během této příhody jsou apoštolové zastíněni oblakem, ze kterého se ozývá hlas: „To je můj milovaný Syn, v něm mám zalíbení; toho poslouchejte!“ (Mt 17,5) Kristus se jim v tom okamžiku zjevil jako oslavený a Petrovi i ostatním apoštolům už je zřejmé, že Ježíš je očekávaný Mesiáš. Petr také často mluvil jménem všech apoštolů. Tak tomu bylo i během výroku farizejů, kteří se Ježíše dotazovali, proč si jeho učedníci nemyjí ruce před jídlem a porušují tím Zákon. Apoštolové neporozuměli Ježíšovým slovům o podobnosti o pravé čistotě srdce, ani tomu, jak farizejům odpověděl (Mt 15,1–20).²³ Stejně tak tomu bylo také v příslibu

¹⁹ Srov. HARRINGTON, Daniel J., *Evangelium podle Matouše*, Sacra Pagina, s. 253–255.

²⁰ *Nový Zákon*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání, s. 70.

Srov. Tamtéž, *Nový Zákon*, Mk 8,27nn; Lk 9,18nn, s. 141–142; 213.

²¹ Tamtéž, Mt 16,17nn, s. 70.

²² Tamtéž, s. 46–47.

Srov. HARRINGTON, Daniel J., *Evangelium podle Matouše*, Sacra Pagina, s. 277–280.

²³ Srov. Tamtéž, s. 259–261.

odměny spásy, které člověk dojde jen při zachování přikázání. Petr zde žádal Ježíše o vysvětlení odpovědi, kterou dal bohatému muži, jenž se ho ptal, jak dosáhnout věčného života? (Mt 19,16–30)²⁴

V dramatických chvílích na Olivové hoře zůstává Petr oddán Ježíši i víře v něj a ujišťuje ho o své věrnosti a odevzdanosti: „Kdyby se všichni nad tebou pohoršili, já se nikdy nepohorším!“ „I kdybych měl s tebou jít na smrt, nezapřu tě!“ (Mt 26,33; 26,35) Ježíš ho však napomíná s vědomím, že jeho víra zakolísá: „Dnes v noci, dříve než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš.“ (Mt 26,34)²⁵ Tato Petrova odhodlanost se projevila v okamžiku, když přišli Ježíše zatknout. Byl to právě on, kdo sáhl po meči a utál ucho veleknězovu služebníkovu, aby Ježíše ochránil (Jan 18,4–11). Petrova horlivost je však brzy vystřídána nedostatkem odvahy, bázní a upřímnou lítostí, nikoli však ztrátou víry, to když se naplnily Ježíšova slova a Petr ho během noci skutečně třikrát zapřel, tak jak mu předpověděl (Mt 26,69–75; Mk 14,66–72; Lk 22,54–62; Jan 18,15–27).²⁶

Výjimečnost Petrova postavení můžeme vidět také v pověření, které anděl dává ženám u hrobu, kam byl Ježíš uložen, aby vypověděly o jeho zmrtvýchvstání Petrovi a dalším učedníkům (Mk 16,1–8).²⁷ Z Janova evangelia se dozvídáme, že to byl právě Petr, za kým běžela Marie Magdalská, aby mu sdělila, že kámen od hrobu byl odstraněn a hrob s Ježíšovým tělem je prázdný (Jan 20,1–10). Petr byl zřejmě také prvním z apoštolů, komu se Kristus zjevil po svém ukřižování a zmrtvýchvstání, dříve než ostatním apoštolům (Lk 24,34; 1 Kor 15,4–8).²⁸ Během těchto zjevení Ježíš ustanovil Petra svým zástupcem, jak je vyjádřeno v Janově evangeliu a klade na něj nárok lásky, který znamená, aby se vydal do krajnosti. Zároveň mu taktéž naznačuje, že také on zemře násilnou a mučednickou smrtí, které se nevyhne (Jan 21,15–19).²⁹

Vzhledem k Petrově autoritě ve skupině Dvanácti v době Ježíšova pozemského působení se dá předpokládat, že byl prvním, kdo vedl křesťanskou obec v Jeruzalémě. V den Letnic, poté co byl Petr společně s ostatními apoštoly naplněn Duchem svatým, předstoupil před židy a všechny jeruzalémské obyvatele, aby jim oznámil, že každý, kdo se nechá pokřtít ve jménu Ježíše Krista, bude zachráněn a obdařen Duchem svatým (Sk

²⁴ Srov. Tamtéž, s. 307–309.

²⁵ Srov. *Nový Zákon*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání, Mk 14,26–31; Lk 22,31–34; Jan 13,31–38.

²⁶ Srov. DONAHUE, John; HARRINGTON, Daniel J., *Evangelium podle Marka*, Sacra Pagina, s. 429.

²⁷ Srov. Tamtéž, s. 459–460.

²⁸ Srov. Benedikt XVI., *O počátcích církve. Promluvy o apoštolech a jejich spolupracovnících*, s. 57–58.

²⁹ Srov. <https://temata.rozhlas.cz/zjeveni-v-galileji-8021672>

2,1–47).³⁰ Posílen Duchem svatým pak uzdravuje chromého muže před jeruzalémským chrámem a opět promlouvá k lidu, aby se vírou obrátil ke Kristu (Sk 3,1–26). Za toto učení je zatčen a veleknězi je mu zakázáno hlásat víru ve jménu Ježíše Krista.³¹ Navzdory těmto opatřením Petr vykonal mnoho zázračných uzdravení a stále více lidí přijímalo víru, kterou hlásal (Sk 5,14nn). Během pronásledování křesťanů přichází Filip do Samařska, kde hlásá slovo Boží. Když se o jeho úspěchu dozvídá církevní obec v Jeruzalémě, posílá k němu Petra s Janem, aby zdejší lid obdařil také Duchem svatým (Sk 8,1–17).³²

Po nějakém čase se Petr vydává na svou okružní cestu a tak přichází do Lyddy a dalších obcí v Judsku, aby tam upevňoval církevní obce. Do té doby zůstával v Jeruzalémě (Sk 9,32). Petr zde koná zázračná uzdravení, během nichž v Lyddě uzdravuje ochrnutého Eneáše a v Joppe vzkřísí mrtvou učednici Tabitu (Sk 9,32–43).³³ Během pobytu v Joppe měl Petr vidění. Dostává se mu poučení o tom, že nesmí nikoho považovat za poskvrněného či nečistého. Toto poučení přichází v podobenství. Krátce nato pro něho posílá jistý pohanský setník jménem Kornélius žijící v Césareji, který byl velmi zbožným a bohabojným pohanem, podporujícím svými almužnami mnoho lidí. Když s ním Petr mluvil o způsobu, jakým může dosáhnout spásy, během jeho řeči na všechny, kteří tu řeč slyšeli, sestoupil Duch svatý, ačkoliv byli pohany. Petr je pak všechny nechává pokřtít stejně, jako křesťany ze židovství. (Sk 10,1–48; 11,1–18). Tento křest měl zásadní význam pro celé křesťanství a jeho následný vývoj, protože stírá rozdíly mezi pohany a židy, které doposud rozdělovaly tyto dvě skupiny.³⁴

Za vlády Heroda Agrippy I. se Petr dostává do potíží a je zatčen. Z vězení se však dostává za pomoci anděla Páně, který ho vyvede až k městské bráně (Sk 12,1–19) a opouští Jeruzalém, aby unikl dalšímu pronásledování. K této události dochází pravděpodobně roku 41 n. l.³⁵ Autor Skutků a apoštol Pavel v Listu Galatánům se následně o Petrovi zmiňují až během jeho účasti na apoštolském sněmu v Jeruzalémě (Sk 15,7–21; Gal 2,7nn). Pavel dále mluví o konfliktu v Antiochii, kdy se dostává do sporu s Petrem (Gal 2,11–16).

Další zprávy o Petrově životě už jsou velmi sporadické. O jeho možném působení v Korintě, vyplývají drobné zmínky z Pavlova 1. listu Korintánům (1 Kor

³⁰ Srov. KLIESCH, Klaus, *Skutky apoštolů*, Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 5, s. 35–48.

³¹ Srov. Tamtéž, s. 48–52.

³² Srov. Tamtéž, s. 64–66.

³³ Srov. Tamtéž, s. 72.

³⁴ Srov. Tamtéž, s. 72–75.

³⁵ Srov. Tamtéž, s. 44.

1,11n; 3,22; 9,5). S určitou jistotou lze považovat za historickou Petrovu přítomnost v Římě, jak tomu nasvědčuje závěr 1. listu Petrova (1 Petr 5,13).³⁶ To dokládá ve svém listu Korint'ánům také Klement Římský, který se rovněž zmiňuje o Petrově mučednické smrti. Bližší informace o Petrově působení v Římě nám prameny neposkytují, proto nemůžeme s určitostí a spolehlivě vyložit jeho činnost v římské křesťanské obci, ani závěr jeho života.³⁷ Podle tradice Petr zemřel mučednickou smrtí a byl ukřižován v Římě na Vatikánském vrchu, otočen hlavou dolů. Tento akt je v tradici vykládán jako důkaz Petrovy pokory, protože se nepokládal za hodného zemřít stejnou smrtí, jako Kristus. Stalo se tak za vlády císaře Nerona, při pronásledování křesťanů, které nastalo po požáru Říma. Podle odborníků je jeho smrt nejčastěji kladena do roku 64 nebo 67 n. l.³⁸

3.2.1 Petrovy misijní cesty a místa jeho působení

Zprávy o Petrově působení v křesťanských obcích a jeho misijních činnostech zmiňuje autor Skutků apoštolů. Část z nich nalézáme také v Pavlových listech:

Jeruzalém (Lk 24,33n; 24,45–53), Galilea (Tiberiadské moře) (Jan 21,1), Jeruzalém (Sk 8,14), Samařsko a hlavní město Samaří (Sk 8,5; 8,14; 8,25), Jeruzalém (Sk 8,25; 9,32), Lydda, Joppe (Sk 9,36–43), Césarej (Sk 10,23n), Jeruzalém (Sk 11,2), Jeruzalém (Sk 15; Gal 1,18), Antiochie Syrská (Gal 2,11), možná pobýval v Korintu (srov. 1 Kor 1,11n; 3,22; 9,5), Řím (1 Petr 5,13); o jeho pobytu či smrti v Římě nejsou žádné spolehlivé historické zprávy.

---

³⁶ Srov. SEETHALER, Paula-Angelika, *První a Druhý list Petrův, List Judův*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 16, s. 58–59.

³⁷ Je zajímavé, že ho Pavel vůbec nezmiňuje ve své pozdravné části Listu Římanům (kap. 16).

³⁸ Srov. *Nový Zákon*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání, s. 768.
Srov. <https://catholica.cz/?id=2698>

4. Jeruzalémský sněm: uznání Pavlovy misie k pohanům

4.1 Důvody pro svolání „sněmu“ v Jeruzalémě

Po setkání se zmrtvýchvstalým Kristem se Pavel ocitá na rozhraní dvou světů. Ačkoliv si uvědomuje univerzálnost Boží cesty spásy, založené na víře v Ježíše Krista, která přináší ospravedlnění pro židy i pohany, jakožto žid zůstává do jisté míry stále spojen s židovskými tradicemi. Pavel tyto židovské tradice zároveň aplikuje do křesťanství, dává jim univerzální platnost a toto spojení mu umožňuje otevřít židovskou víru pohanskému světu. V pojetí Pavlovy teologie jsou si židé i pohané rovni, neboť je spojuje společná víra v Ježíše Krista, přinášející spásu. Židé však víru v ukřižovaného Krista ve své většině odmítli a tuto Boží nabídku nebudou moci přijmout do té doby, dokud nebude spasen plný počet pohanů, jak o tom píše Pavel v listu Římanům (srov. Řím 11,7–26). Pohané se tak stávají vyvoleným lidem (Gal 6,10) a získávají vyvolené místo, stejně jako podíl na Boží slávě a zaslíbení, společně se židy, aniž by museli přijmout Zákon a s ním spojené tradice (Řím 11,7–26). Postavení se otočilo. Pohané se ocitají na místě vyvoleného národa a židé, kteří nepřijali evangelium, zastávají pozici pohanů.³⁹

Pavel své povolání hlásat radostnou zvěst evangelia vnímal jako poslání, pro které ho předurčil sám Bůh (Sk 9,15n; 1 Kor 9,16–23; Gal 1,15n). Na této zkušenosti se zmrtvýchvstalým Kristem zakládá svou apoštolskou důstojnost a poslání. Pavel byl současně člověkem znalým Písma a své povolání k misii, především tedy hlásání evangelia, prezentuje podobně jako starozákonní proroci (Iz 42,6; 49,1; Jer 1,5).⁴⁰ Cítí naléhavou potřebu misijního působení, které by zejména pohanům přineslo Ježíše Krista do středu jejich života (Gal 2,20). Tuto skutečnost také nepochybně umocňovalo napětí v očekávání druhého příchodu Krista, které mezi tehdejšími křesťany převládalo. Poslušnost Ježíšova, jakou projevuje Ježíš vůči Bohu Otci ve svém poslání, které ho přivádí až k ponižující smrti na kříži, se stává Pavlovi vzorem (srov. Flp 2,5–11). Stejně tak se také Pavel snaží svým projevem napodobit Ježíše Krista a usiluje se s ním ztotožnit. Tímto postojem se snaží ovlivnit věřící, aby také oni svým

³⁹ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 109–118.

⁴⁰ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze, 1. vydání, Praha, 2016, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 30.

životním projevem a jednáním napodobovali jeho a tím vlastně samotného Ježíše Krista (srov. 1 Sol 1,6; 1 Kor 4,16; 11,1; Flp 3,17).⁴¹

Důležitost Pavlovy misie, jejíž podstatou byl výklad evangelia, spočívala především ve víře a spojitosti s osobou Ježíše Krista. Pavel se snažil předložit pohanům i židům relativitu Zákona a vyložit jim univerzálnost spásy skrze víru v Krista. Podmíněnost spásy tudíž nezávisela na obřízce, ani na platnosti či skutcích Zákona. O jeho závaznosti se snažili přesvědčit judaizující misionáři věřící pohanokřesťany jako dovršení spásy. Spása spočívá ve víře v Krista a křest, skrze niž se stává novým stvořením (srov. Gal 6,15; 2 Kor 5,17). Pavel při té příležitosti mluví o duchovní obřízce, jako té „pravé obřízce“, která se zakládá na službě Bohu a vztahu k Ježíši Kristu (Flp 3,3; Řím 2,29). Misii oproštěnou od Zákona, kterou podnikli Pavel společně s Barnabášem k pohanokřesťanům, postupně vyvolávala mezi stoupenci židokřesťanství otázku jejich vlastní identity. Úspěšnost této misie současně vyhrcovala situaci rozdílných pohledů na výklad evangelia a podněcovala nedůvěru židokřesťanů k dalšímu šíření evangelia mimo okruh židovství. Tuto skutečnost Pavel zmiňuje v Prvním listu Soluňanům (1 Sol 2,15n). Jistý kompromis ve vzájemně napjatých vztazích mělo přinést setkání v Jeruzalémě. Tento kompromis zbavoval pohanokřesťany povinnosti podřízení Zákonu, kdežto židokřesťané mohli i nadále žít pod Zákonem. Křehkost takového soužití však neměla dlouhého trvání, jak se následně ukazuje v dalším vyostřeném sporu v Antiochii.⁴²

Pavla k jeho povolání apoštola ustanovuje samotný Bůh, prostřednictvím Ježíše Krista, během setkání u Damašku (Gal 1,1. 11n. 15n; Řím 1,1; 1 Kor 1,1). Stalo se tak Božím zásahem, nikoliv lidským přičiněním. Během tohoto setkání se Pavlovi dostalo zvláštního poznání evangelia, které ho zavazovalo evangelium nejen kázat, ale také jím zároveň žít. Pavel se prohlašuje za „povolaného apoštola“ (srov. Řím 1,1; 1 Kor 1,1), „apoštola z Boží vůle“ (srov. 2 Kor 1,1; Ef 1,1) a zároveň se důrazně vymezuje proti tomu, že by byl pověřen hlásat evangelium prostřednictvím lidského pokynu či vůle, což zdůrazňuje také v listu Galaťanům: „Pavel, apoštol (ustanovený), ne od lidí ani prostřednictvím nějakého člověka, ale skrze Ježíše Krista a Boha Otce, který ho vzkřísil z mrtvých...“ (Gal 1,1).⁴³ Právě tato zkušenost Pavla upevňuje v přesvědčení o jeho vyvolení, rovněž tak i v poslání výkladu pravdivosti a interpretaci radostné zvěsti, které

⁴¹ Srov. Benedikt XVI., *O počátcích církve. Promluvy o apoštolech a jejich spolupracovnících*, s. 125.

⁴² Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 178; 184; 189; 193.

⁴³ *Nový Zákon*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání, Gal 1,1.

se neslo v naději eschatologického rozměru a v očekávání druhého příchodu Ježíše Krista. Pavel si uvědomoval naléhavost času, který omezoval jeho povolání. V reakci na četné střety a zvyšující se agresí ze strany židokřesťanských stoupenců Pavel vyvíjí také nezbytnou apologetiku, hájí oprávněnost univerzálního rázu svého apoštolátu a tím i obhajoby své misijní cesty k pohanům.⁴⁴

Pavel ve svém misijním působení soustředil všechny své síly do společenství s Kristem. Odpovědí na Ježíšovu nabídku vykoupení, na jeho smrt a zmrtvýchvstání má být víra lidí, naplněná láskou. Podstatou a primárním východiskem Pavlovo působení je vztah Boha Otce, který skrze svého syna Ježíše Krista promlouvá silou Ducha svatého ke všem lidem. Bůh je ten, kdo oslovuje člověka. Ukřižovaného Krista, kterého Bůh vzkřísil z mrtvých, Pavel staví do středu našeho života. Jako symbol vykoupení se pro Pavla stává kříž, který je zdrojem spásy a vzkříšení (Flp 2,6-11; 2 Kor 12,9n; Gal 6,14). Vyznání kříže ovšem vyvolává ostrou kritiku ze strany židovských protivníků. V síle hlášaného evangelia tak Pavel vstupuje do života lidí a působí na ně svým příkladem oddanosti Bohu. Kristus je pro něj ústřední postavou, ikonou, s kterou se mají lidé ztotožnit a napodobit ji svou poslušností k Bohu, tak jako to učinil on.

Pavel ve svém výkladu evangelia rovněž učí své adresáty o účinku síly Ducha svatého, který proniká do nitra lidí a formuje je tak, aby žili vírou a láskou. Ve svém výčtu plodů Ducha svatého uvádí Pavel lásku na prvním místě (srov. Gal 5,22; 1 Kor 13). Spása přicházející v Kristu naplnila naděje věřících a přitom završila platnost Zákona. Člověk dosáhne spásy pouze skrze utrpení a ponížení kříže, který úplně nahrazuje obřízku, ve křtu a ve víře ve vzkříšení Ježíše Krista (srov. 1 Kor 1,18–2,5; Gal 1,3; 2,15n; Flp 2,6–11). Taková představa byla ovšem pro tehdejší společnost naprosto nepochopitelná a nepřijatelná. Smrt na kříži, která byla pro ně pohoršující a opovrženíhodná, Bůh představoval jako jedinou možnou cestu spásy. Křtem je člověk vysvobozen z područí hříchu, neboť se stává novým stvořením, Božím synem, dcerou (2 Kor 5,16n). Tato nová identita brání Pavlovi, aby křesťané z pohanství museli přijmout podřízení mojžíšskému Zákonu a přijali židovské zvyky a tradice. Pavel si uvědomuje relativitu času a nezbytnost svého jednání, neboť tehdejší křesťanská společnost žila v naději nového věku, očekávajícího druhý příchod Krista. Nepopíratelný úspěch misie byl podmíněn Pavlovými znalostmi a zkušenostmi i dobrou orientací v prostředí a životním stylu různých společenských vrstev, které mu

---

⁴⁴ Srov. Benedikt XVI., *O počátcích církve. Promluvy o apoštolech a jejich spolupracovnících*, s. 125. Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 231–233.

umožňovaly oslovit skupiny adresátů, jímž přinášel radostnou zvěst evangelia, stejně tak i jeho pevnou vůlí, která mu často pomáhala překonávat nesnáze.⁴⁵

Pavel musel často řešit legitimitu svého apoštolského pověření, která byla často zpochybňována jeho protivníky, pocházejících převážně z judaizujícího prostředí. Tito odpůrci Pavlova hlásání evangelia vyvolávali nepokoje v obcích, které založil, nebo na místech, kde působil. Jejich snahou bylo ovlivnit Pavlův výklad radostné zvěsti a zachovávat pravidla vázaná na Zákon tedy i obřízku, jako cestu vedoucí ke spáse. Tím byla zároveň zpochybněna Pavlova misie zaměřená především na pohany. Vůči těmto odpůrcům se Pavel vymezuje s neobyčejnou radikalitou a jejich výklad Božího slova nazývá „jiným evangeliem“ (Gal 1,6n).⁴⁶ Nicméně však stále čelí podezření některých svých křesťanských oponentů, také ze strany jeruzalémské obce. Té je podezřelý svou náhlou konverzí od zachovávání Zákona, přestože ještě do nedávné doby byl přesvědčeným pronásledovatelem církve (Flp 3,4nn). Židé mu zase vyčítají znevažování Zákona, nedodržování jeho předpisů a popírání jeho platnosti. Navzdory těmto problémům Pavel usiloval o jednotnou církev, jednotný výklad evangelia (1 Kor 4,17), ve kterém je vyložena univerzalita spásy skrze ukřižovaného Krista, v němž je spojen všechen Boží lid křtem i společnou vírou (srov. 1 Kor 1,2). Stejně tak usiloval o pomoc, při organizování finančních sbírek pro chudé, jako tomu bylo v případě jeruzalémské obce (Řím 15,25nn).

Obě zprávy, které líčí události v Jeruzalému, se svým obsahem značně liší, ačkoliv obě popisují tutéž událost. Z obou textů ovšem jsou zřejmé důležité a vážné příčiny, které vedly k tomuto setkání. Jak popisuje autor Skutků, Pavel přichází do Jeruzaléma po návratu z misie, na kterou se společně s Barnabášem vydali. Jejich misie byla zakončena v Antiochii, kde poté církevní obci vypravovali o svém úspěšném šíření víry mezi pohany. Důvodem Pavlovy cesty do Jeruzaléma byl předcházející spor s lidmi z Judska, kteří přišli do Antiochie a naléhali na bratry v dodržování mojišského Zákona a zachovávání zvyku obřízky, protože pouze tehdy mohou dojít spásy (Sk 15,1). Pavel i Barnabáš se vůči těmto lidem ostře vymezili a hájili evangelium, které dal Kristus poznat Pavlovi během jeho obrácení, tedy evangelium bez obřízky a závislosti na tradicích Zákona (Sk 15,2). Tato otázka byla velmi závažná, protože jednala o možném dosažení spásy a zároveň ohrožovala platnost celé Pavlovy misie a tím i

---

⁴⁵ Srov. Benedikt XVI., *O počátcích církve. Promluvy o apoštolech a jejich spolupracovnících*, s. 133–137.

Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 153; 250–255.

⁴⁶ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 23–24.

otevření víry pohanům. Pavlovi šlo především o sjednocení těchto názorů, které se rozcházely v zásadních pravdách s evangeliem, které hlásal on sám, tak, jak mu bylo svěřeno samotným Kristem. Přestože Pavel úporně bránil tyto pravdy, nechtěl jednat v rozporu s církevní obcí v Jeruzalémě, proto je společně s Barnabášem a některými dalšími vyslán antiošskou obcí, aby tato sporná otázka byla vyřešena autoritami jeruzalémské obce (Sk 15,2n).⁴⁷

Poté, co byli přijati církevní obcí, popisují míru úspěchu jejich misie, kterou prostřednictvím Boha vykonali (Sk 15,4n). Po těchto slovech však opět čelí ostré kritice ze strany židokřesťanů pocházejících ze skupin bývalých farizejů, jejichž hlavní žádostí bylo, aby pohané striktně přijali obřízku a s ní i dodržování Zákona (Sk 15,4n). Tato kritika byla namířena zejména proti Titovi, který Pavla společně s Barnabášem na sněmu v Jeruzalémě doprovázel, jenž byl původem Řek, tedy i pohan. Porovnáme-li událost tak, jak je líčena v listu Galatským, dozvídáme se, že Pavel přichází do Jeruzaléma, aby zde předložil evangelium, které hlásal mezi pohany, poněvadž byl osočen „falešnými bratry“, kteří „slídili po jejich svobodě“, aby dodržovali Mojžíšův Zákon (Gal 2,2n). Nacházíme zde rozdílné důvody, které vedly Pavla k návštěvě Jeruzaléma. Jako příčinu cesty uvádí autor Skutků uznání Pavlovo misijní cesty mezi pohany, kdežto v listu Galatským jde o posouzení správného výkladu pravdy evangelia. Skutky pak v závěru setkání líčí Petrovu a Jakubovu řeč, ve které uznají a schválí Pavlovu misii, jako Boží zásah v jeho konání. V Listu Galatským se Pavel hájí tím, že neshledal žádný důvod, který by ho vedl k obřezání Tita a tím i dalšímu zachování Zákona a jeho předpisů, aby tak uspokojil požadavku ze strany židokřesťanů (srov. Gal 2,3nn). Pavel je ve svých názorech o nepotřebnosti obřízky pevně přesvědčen a své stanovisko ostře hájí (srov. Gal 5,11nn). Také zde apoštolové rozpoznávají Boží zásah a uznávají, že obsah evangelia, které Pavel vykládá je správný. Vedle toho rovněž uznají i misijní činnost, kterou společně s Barnabášem vykonali. Rozdílnost nacházíme v časovém zařazení. Z výkladu Skutků lze pochopit, že se návštěva Jeruzaléma uskutečnila v poměrně krátkém čase po Pavlově návratu z misie, kdežto v Listu Galatským Pavel líčí, že se do Jeruzaléma vrací po čtrnácti letech.⁴⁸

⁴⁷ Srov. Gal 2,1nn. Pavel zde uvádí také Tita, který byl rozeným pohanem a společně je doprovází do Jeruzaléma.

Srov. KLIESCH, Klaus, *Skutky apoštolů*, Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 5, s. 87–89.

Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 180–182.

⁴⁸ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 35–42.
Srov. KLIESCH, Klaus, *Skutky apoštolů*, Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 5, s. 89; 91.

4.2 Průběh a výsledné řešení sněmu

Autor Skutků líčí samotný průběh jednání apoštolů a starších, kteří měli rozhodnout ve sporné otázce (Sk 15,6–11). Hlavními postavami tohoto setkání jsou Petr a Jakub, bratr Páně. Po dlouhém jednání apoštolů Petr náhle vystupuje se svým proslovem, ve kterém uznal a potvrdil platnost Pavlovy misie. Petr své rozhodnutí opírá o zkušenost ze své misijní cesty, během níž na Boží pokyn nechal pokřtít římského setníka Kornélia, jenž byl původem také pohan (Sk 10). Po této zkušenosti Petr obhájí a zároveň zrovnoprávní postavení křesťanů z pohanství, když poznává, že také na ně sestoupil Duch svatý, stejně jako je tomu u křesťanů z židovství. Byl to tedy sám Petr, kdo přijal pohana Kornélia do církve, a tím postavil pohany z hlediska přístupu ke spáse na roveň křesťanům ze židovství (srov. Sk 11). Poukazuje na univerzalitu spásy. Není třeba, aby pohané museli nejdříve přijmout Zákon a teprve poté došli spásy. Stali se Božím lidem, protože si je Bůh sám vyvolil. Odpuštění hříchů je slíbeno všem, kdo uvěřili v Ježíše Krista. Petr zde zřejmě pochopil význam Ježíšových slov, který jim říkal, že budou pokřtěni Duchem svatým (srov. Mt 3,11; Sk 1,5). Pokud tedy pohané dostali stejný dar Ducha svatého, jako křesťané ze židovství, nemůže se protivit Božímu plánu.⁴⁹

Dále v textu opět zazníávají slova, kdy Pavel s Barnabášem vyprávějí, jaké veliké zázraky a svědectví Bůh vykonal za jejich přispění, během misie mezi pohany (Sk 15,12). Druhou hlavní postavou předsedající na jeruzalémském sněmu byl Jakub, bratr Páně, který řídil křesťanskou obec v Jeruzalémě po Petrově odchodu. V závěru setkání se právě Jakub ujímá slova (Sk 15,13–21). Nejdříve zopakuje Petrovu předchozí výpověď, ve které všem účastníkům tohoto setkání sdělil, že Bůh jako první oslovil pohany, aby také z nich pro sebe učinil Boží lid. Petrovu výpověď opírá o slova proroků (srov. Am 9,11n; Jer 12,15; Iz 45,21), která měla být pohanům podnětem a povzbuzením při hledání Boha: „Potom znovu postavím rozpadlou Davidovu chýši, z trosk ji zase vystavím a do výše vyženu, aby i ostatní lidé hledali Pána a všechny národy, které nesou jméno po mně.“ (Sk 15,16nn; srov. 13;34n)

Jakub se tedy plně shoduje s Petrovou řečí. Také on nepokládá za povinnost, aby křesťané z pohanství podléhali předpisům Zákona, čímž zároveň potvrdil i platnost Pavlovy misie. Poté navrhne kompromisní řešení v problematice otázky mezi pohanokřesťany a židokřesťany, které přijímají všichni apoštolové (Sk 15,19nn). Toto

---

⁴⁹ Srov. KLIESCH, Klaus, *Skutky apoštolů*, Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 5, s. 73–75; 91.

řešení nazývané též jako „apoštolský dekret“, spočívalo v určitém dodržování starozákonních předpisů, na které měli pohané, co uvěřili v Krista pamatovat a respektovat je. Tím mělo být zajištěno společné soužití obou stran v jednotlivých obcích. Pohanokřesťané se měli zříci účasti na modloslužebných pohanských hostinách a užívání masa z obětovaných zvířat během těchto hostin (Lv 17,7; srov. 1 Kor 8,1. 4. 10; Řím 14), dopouštět se smilstva, které zahrnuje také příbuzenské sňatky (Lv 18,6–20) a konzumaci masa z udušených zvířat, která nebyla usmrcena podle předpisů a nebyla zcela zbavena krve (srov. Lv 17,10–14). Požívání krve bylo pro židy přísně zakázáno, jakožto sídlo života, které náleží pouze Bohu.⁵⁰

Závěry církevního sněmu vedly k rozhodnutí, že starší a představení jeruzalémské církevní obce vybrali ze svých řad několik zástupců, kteří společně s Pavlem a Barnabášem donesou dopis s výrokem apoštolského sněmu do Antiochie (Sk 15,22–29). Jednalo se o již zmiňovaný „apoštolský dekret“, který měl být po doručení ještě ústně vyložen. Těmito vybranými muži byli Juda, zvaný také Barsabáš a Silas, který se později stal Pavlovým spolupracovníkem. Obsahem listu bylo připomínané poučení o zdržení se konzumace masa z pohanských obětních hostin a masa z udušených zvířat, z nichž nemohla vyjít krev, stejně jako požívání krve a vyvarování se smilstva. Výsledek rozhodnutí jeruzalémského sněmu je pokládán za dílo Ducha svatého, který působil skrze apoštoly (Sk 15,28). Kompromisní řešení, ke kterému apoštolové dospěli, přineslo zrovnoprávnění pohanokřesťanů a židokřesťanů ve vztahu ke spáse skrze Ježíše Krista. Pavel se stává hlavním šířitelem Božího slova, což mělo velký vliv na další vývoj rané církve.

V Listu Galatským Pavel uvádí poněkud odlišné důvody, které ho přivádějí do Jeruzaléma. Hlavním důvodem této cesty, jak Pavel uvádí, bylo předložení evangelia, které hlásá mezi pohany, aby ho v soukromí vyložil těm, kteří něco znamenají, tedy apoštolům a starším, čili nejvyšším představitelům jeruzalémské obce. Pavel měl myšlenku jednoty církve, jako celku, a tedy i jednotné hlásání evangelia. Šlo mu především o to, aby nejvyšší autority církve uznaly správnost jeho výkladu evangelia tak, jak ho šířil mezi pohany, které nezavazoval k dodržování předpisů

---

⁵⁰ Srov. KLIESCH, Klaus, *Skutky apoštolů*, Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 5, s. 91–92. Srov. Benedikt XVI., *O počátcích církve. Promluvy o apoštolech a jejich spolupracovnících*, s. 71–72.

Zákona. Potvrzením této správnosti by tak současně mohla být uznána i legitimita jeho misie (Gal 2,2).⁵¹

Zároveň zdůrazňuje, že ani Titus, který byl původem Řek, tedy křesťan z pohanství, jenž zároveň doprovázel Pavla do Jeruzaléma, nebyl přinucen přijmout obřízku (Gal 2,3). Tato skutečnost znamenala jistou obhajobu evangelia, které Pavel přijal přímo od Krista, tedy v podobě, v jaké ho současně vykládal i pohanům. Tato skutečnost mluvila ve prospěch jeho výkladu. Pavel v následujícím textu mluví o falešných bratrech, kteří se vkradli, čili vloudili, do jejich přítomnosti s úmyslem narušit jejich svobodu. Falešnými bratry myslel křesťany ze židovství, kteří vyžadují od „konvertitů“ přijetí Zákona i formální cestou. Tento text, přestože vypovídá nepřímě, se rovněž vztahuje na Tita, protože myšlená svoboda pro věřící v Ježíše Krista znamenala především svobodu od Zákona a mojžíšských předpisů, vázaných na obřízku (srov. Řím 6,11; 2 K 5,15; Gal 2,19n; 1 Petr 2,24). A právě tyto odlišnosti se staly příčinou sváru oněch falešných bratří. Pavel se proti těmto snahám odpůrců ostře vymezil a pravdu evangelia svým neochvějným postojem obhájil, aby zůstala neporušena tak, jak ji přijal od Krista (Gal 2,5). S těmito slovy se také obrací na Galatány, u kterých má potřebu nutnosti tohoto sdělení. Pavel zde již nepoužívá slova svobody víry v Krista, ale mluví o neporušenosti pravdy evangelia, jehož součástí je také svoboda daná v Kristu.⁵²

Pavel svou obhajobu výkladu evangelia potvrzuje skutečností, že ani ti, kdo něco znamenají, myslel tím nepochybně nejvýznamnější autority jeruzalémské obce, neshledali nic špatného na jeho výkladu a neměli tudíž potřebu na jeho podobě něco korigovat či doplňovat (Gal 2,6). Apoštolové a starší o jeho správnosti neměli pochyb. Ačkoliv Pavel připisoval těmto autoritám velikou váhu, přesto podotýká, že pro něj není rozhodující jejich minulost, kým byli. Tím mohl narážet na skutečnost jejich osobního poznání pozemského života Ježíše. Pavel však těmto okolnostem nepřikládá žádnou váhu, ani to v jeho očích nesnižovalo jeho autoritu apoštola, protože rozhodující pro něj byla samotná pravda evangelia tak, jak ji předkládá Kristus.⁵³

Apoštolové během jeruzalémského setkání uznali obsahovou stránku evangelia, které Pavel hlásal, poněvadž rozpoznali jeho pověření hlásat evangelium mezi pohany

---

⁵¹ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 35–38.
Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 180–182.

⁵² Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 38–39.
Srov. *Nový Zákon*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání, s. 603.

⁵³ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 40.

jako posláni, které mu bylo svěřeno Kristem, stejně jako tomu bylo u Petra mezi židy. Apoštolové tak zároveň uznali i jeho předchozí misii, na kterou se společně s Barnabášem vydal (Gal 2,7). Následně Pavel nepřímou uvádí, že tím, kdo ho povolává k hlásání evangelia a stojí za jeho misijním působením mezi pohany, je samotný Bůh (Gal 2,8). Tuto větu opět doplňuje připomínkou ve vztahu k Petrovi, kterému Bůh rovněž pomáhal v jeho apoštolské činnosti, zrovna tak, jako to činil u něho. Pavel tím dává současně najevo svou rovnocennost mezi apoštoly, která mu byla často upírána ze strany židokřesťanů. Zde se nabízí otázka, zda evangelium, které Pavel i Petr hlásali, bylo skutečně jedno a lišilo se pouze výkladem v prostředí, ve kterém se oba pohybovali, nebo přeci jen existovalo „dvojí evangelium“, vykládané zvlášť pohanokřesťanům a jiné, které příliš nenarušovalo židovské tradice. Pavel nás přesto ujišťuje o jediném evangeliu a neporušenosti své pravdy (srov. Gal 1,6nn).⁵⁴

V závěru jeruzalémského setkání nastává pro Pavla důležitý okamžik, neboť ti, kteří se těšili v jeruzalémské obci největší vážnosti, si na důkaz uznání Pavlova výkladu evangelia a jeho misijního působení, společně s ním a Barnabášem, podali ruce na stvrzení tohoto souhlasu (Gal 2,9). Pavel zde konkrétně jmenuje Jakuba - bratra Páně, Petra a Jana, kdy tyto autority pokládá za uznávané „sloupy církve“.⁵⁵ Pavel zde jako prvního v textu uvádí Jakuba, namísto Petra. Jedno z možných vysvětlení výkladu textu Bible bývá uváděna určitá posloupnost, kterou Pavel zřejmě zachovával, jelikož Jakub mohl být v té době již představeným jeruzalémské obce. Posledně jmenovaný Jan byl synem galilejského rybáře Zebedea a patřil do nejužšího kruhu Ježíšových učedníků (srov. Mk 1,19; 3,17; 10,35; Sk 3,1. 3n. 11; 4,13. 19; 8,14). Pavel rovněž mluví o určitém rozdělení jejich misijního působení, kdy on s Barnabášem mají hlásat evangelium pohanům, kdežto Petr s ostatními zase židům. Jedna věc jim však přesto byla kladena na srdce, aby pamatovali na chudé. Tato prosba byla Pavlovi samozřejmostí a měl jí také vždy na paměti (srov. Řím 15,25–28; 1 Kor 16,1–4; 2 Kor 8–9). Pavel tyto peněžité podpory, respektive sbírky, nikdy nenazýval almužnou, ale jejich označení uváděl do souvislosti s vírou, jako službu, dar, milost či ovoce. Vnímá je jako určitou vděčnost za dar víry, která vyšla z víry židovského národa.⁵⁶

---

⁵⁴ Srov. Tamtéž, s. 23–24; 41–42.

Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 182.

Srov. *Nový Zákon*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání, s. 603.

⁵⁵ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 42.

⁵⁶ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 41–43.

Srov. *Nový Zákon*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání, s. 603.

Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 296–300.

4.3 Uznání Pavlovy misijní cesty mezi pohany

Pavel své setkání se zmrtvýchvstalým Pánem (obrácení) interpretuje jako povolání k hlásání evangelia a k misijní činnosti. Jeho zanícenost pro víru v Krista byla stejně velká, jako tomu bylo před jeho obrácením v horlivosti pro Zákon (Gal 1,14). Jeruzalémské setkání bylo velmi významným a důležitým krokem pro pohanokřesťany na jejich cestě k úplnému a plnocennému životu v Kristu, aniž by museli podléhat Zákonu a jeho předpisům. Sám Petr ve své závěrečné řeči na tomto setkání vypovídá, že si Bůh k sobě jako první vyvolil pohany, když také jeho povolal do Korneliova domu, aby ho pokřtil Duchem svatým (Sk 10. 11). Ani toto jeruzalémské setkání se však nejspíše neobešlo bez jistých konfliktů, jak vypovídá samotný Pavel v Listu Galatským (Gal 2,4n), nebo jak uvádí autor Skutků (Sk 15,5). Vzhledem k tomu, že apoštolové, ani další autority jeruzalémského sněmu neshledali žádné důvody k tomu, aby Pavlovi zabránili k hlásání evangelia, stejně jako tomu bylo i u ostatních apoštolů, uznali také jeho misijní činnost, kterou společně s Barnabášem vykonali k obrácení pohanů. Pavel tak jednal z Božího pokynu. Apoštolové v jeho slovech rozpoznali Boží působení, skrze které hlásal evangelium, které mu bylo svěřeno šířit během této misijní činnosti a pověřili ho, aby i nadále hlásal Boží slovo mezi pohany. Došlo k jakému si vzájemnému rozdělení misijního působení mezi pohany a židy. Jednalo se spíše o územní vymezení, protože bylo nesnadné omezit se pouze pro určitou skupinu lidí ve smíšeném prostředí mezi pohany a židy (srov. 1 Kor 9,19–23). Toto pověření bylo pro Pavla rozhodující a jednoznačně vypovídalo v jeho prospěch. Apoštolové Pavla dále nezavazovali k dodržování mojžišských předpisů, tudíž ani k obřizce, která již byla překonána Kristovou smrtí na kříži a následném vzkříšení, přestože na ní trvali mnozí jeho odpůrci. Pouze ho žádali k dodržování určitých dietetických předpisů (Sk 15,19nn).⁵⁷

Pavel na tomto jeruzalémském setkání zároveň obhájil i rovnocennost svého apoštolátu, který prokazoval setkáním se zmrtvýchvstalým Kristem, jelikož mnozí z jeho protivníků, zvláště ze strany židokřesťanů, snižovali jeho autoritu tím, že se nesetkal s Kristem za jeho pozemského života.

---

⁵⁷ Srov. KLIESCH, Klaus, *Skutky apoštolů*, Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 5, s. 91–92.

5. Antiochijský spor

5.1 Dietetické předpisy jako příčina konfliktu

Během jeruzalémského setkání sice došlo k uznání evangelia, které Pavel hlásá, stejně tak i k uznání jeho misie, čímž došlo k zrovnoprávnění pohanokřesťanů s židokřesťany na plnohodnotném životu v Kristu, ale židokřesťanský život nebyl omezen v žádném směru. Citlivost a křehkost tohoto uznání se ukázala už záhy v Antiochii. Pavel zde otevřeně vystupuje proti Petrovi, který po příchodu do Antiochie bez problémů stoloval společně s pohanokřesťany, ačkoliv byl sám křesťanem z židovství. Ovšem po příchodu lidí z Jakubova okolí, kteří přišli z Jeruzaléma, se Petrovo chování změnilo a začal se během stolování pohanokřesťanům stranit. Pavel tuto Petrovu změnu vnímal pokrytecky a celou situaci nejspíše viděl pohledem, že pouze židokřesťané, kteří trvali na zachování Zákona a mojžíšských předpisů, jsou těmi pravými křesťany. V tomto okamžiku se mohl Pavel domnívat, zdali je výklad evangelia skutečně jednotný (Gal 1,7nn), nebo existuje dvojitá podoba, která opravňuje židokřesťany stále zachovávat Zákon a přináší tak jiné požadavky na pohanokřesťany a jiné pro židokřesťany.⁵⁸ Pavel tedy předpokládal, že Petr jedná proti evangelium.⁵⁹ Petr s Barnabášem zde nejspíše zaujali určité kompromisní stanovisko mezi pohanokřesťany a židokřesťany, když se přiklonili na stranu Zákona. Přestože stravovací předpisy, které byly kladeny na pohanokřesťany, obsahovaly pouze nepatrné požadavky, jež by zasahovaly do jejich životních potřeb, Pavlova obava zřejmě plynula také z určitého kompromisu, který by mohl později znamenat také ústupek v případě zachování obřízky (srov. Gal 2,4).⁶⁰ Přistoupení k takovému kompromisu by ovšem neznamenal zrovnoprávnění pohanokřesťanů s židokřesťany, ale úplné přiklonění se k Zákonu, což bylo pro Pavla nepřijatelné, protože spása spočívala výlučně ve smrti, následném zmrtvýchvstání a víře v Ježíše Krista. Zde je však na místě podotknout, že také Pavel jednal v určitých okolnostech podobným způsobem, stejně jako Petr (srov. Sk 16,3; 21,26; 1 Kor 9,20).

Pokud bychom rekonstruovali události v určitém pořadí, pak apoštolský dekret, který obsahoval určitá dietetická rozhodnutí, která zjemňovala rozdíly mezi křesťany

⁵⁸ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 23–24.
Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 182.

⁵⁹ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 23–24.

⁶⁰ Srov. *Nový Zákon*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání, s. 605.
Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 182–184; 276–277.

z pohanství a židovství a umožňovaly jejich společné stolování, vznikl až následkem tohoto konfliktu. Tento dekret omezoval pohanokřesťany pouze v požívání masa obětovaných modlám, masa z udušených zvířat, která jsou nedostatečně zbavená krve, požívání krve a vyvarování se smilstvu. Jelikož se ani Pavel o tomto apoštolském dekretu nikde nezmiňuje, lze usuzovat, že o něm nevěděl. Což do jisté míry odpovídá i jeho vyostřené reakci na Petrovo jednání, které zaujal.

5.2 Průběh a výsledné řešení sporu

Stejnou rozdílnost v obsahu textu, s jakou vypovídají prameny o událostech během jeruzalémského setkání, nacházíme také v záznamech o konfliktu v Antiochii, jak nám je zanechali autor Skutků apoštolů (Sk 15,30–35) a Pavel, v Listu Galatským (Gal 2,11–14). Mnoho odborníků na výklad Bible se domnívá, že obě události spolu souvisí a konfliktu v Antiochii předcházelo setkání apoštolů v Jeruzalémě. Skutky apoštolů se o zmiňovaném konfliktu spočívajícím na zachovávání židovských předpisů a dodržování jejich dietetických nařízení nezmiňují. Svým tématem Skutky navazují na jeruzalémské setkání a vypovídají o příchodu Judy a Sily do Antiochie, kam přinášejí dopis s rozhodnutím jeruzalémského sněmu (Sk 15,30; srov. 15,22nn). Celá událost je líčena velmi radostně a obsah rozhodnutí je vnímán jako povzbuzení pro bratry obrácených z pohanství, které už nezavazoval Zákon k jeho dodržování. Rozpory uvnitř církve, které přinášely rozdílnost pohledů na víru v Krista a spásu člověka, byly překonány rozhodnutím apoštolského sněmu a dílem Ducha svatého (Sk 15,28). Juda a Silas dokument, který přinesli do Antiochie, ještě vyložili bratrům ústně, protože oplývali darem promlouvat z vnuknutí, kterým je Bůh obdaroval. V jejich slovech pak zaznívala radost jako posila i povzbuzení ve víře v Krista, která jim přinášela svobodu (Sk 15,32).⁶¹ Poté co vyložili bratrům v Antiochii dopis s rozhodnutím sněmu, se zde ještě nějaký čas zdrželi, než je bratři vypravili zpět do Jeruzaléma (Sk 15,33). V závěru autor Skutků poznamenává, že také Pavel s Barnabášem a mnoha dalšími setrvali v Antiochii určitý čas, aby zde hlásali Boží slovo (Sk 15,35). Poté, co apoštolové a starší během jeruzalémského setkání uznali evangelium, které Pavel hlásal jako správné, a neshledali v něm žádné překážky, jenž by vyvolávali rozpory mezi pohanokřesťany a židokřesťany, mohli svobodně a bez zábran vykládat slovo Páně, aniž by tím působili neshody a vyvolávali sporné otázky, pro které byli často osočováni. Pavel se stává

---

⁶¹ Srov. KLIESCH, Klaus, *Skutky apoštolů*, Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 5, s. 92.

významným hlasatelem Božího slova, který zásadně ovlivnil vývoj raného křesťanství. Tato skutečnost má univerzální význam, který se týká nejen pohanů či židů, nýbrž nás všech.⁶²

Zcela jinak popisuje události v Antiochii Pavel v Listu Galatským. Ten se zde otevřeně postavil proti Petrovi, kterého obvinil z chyby, které se dopustil (Gal 2,11). Jednal tak před celým společenstvím obce. Pavel tuto větu dokončuje s tím, že si tuto výtku také Petr zasloužil, z čehož plyne, že se Petr v Pavlových očích dopustil chyby. Petrovo nesprávné jednání spočívalo v tom, že se po příchodu lidí, kteří byli z Jakubova okolí, vyhýbal společnému stolování s pohanokřesťany, ačkoliv do té doby s nimi běžně jídal. Jako zřejmý důvod uvádí obavu, kterou z těchto lidí měl, protože patřili do skupiny židokřesťanů, kteří lpěli na dodržování dietetických předpisů Zákona (Gal 2,12). Petr své jednání mohl odůvodnit také tím, že bral určitý zřetel na židokřesťany, kteří přišli z Jeruzaléma, aniž by tím něco sledoval, neboť také on patřil mezi židokřesťany. Jisté vysvětlení může zároveň nabízet rovněž kompromisní řešení z jeruzalémského setkání, v jehož výsledku se apoštolové dohodli o rozdělení působnosti, kdy Petr bude hlásat evangelium mezi židy, kdežto Pavel mezi pohany (srov. Gal 2,9).⁶³ Pavel označil Petrovo jednání za neupřímné, tedy pokrytecké, a celou situaci řešil velmi důrazně. Petr byl však mezi ostatními křesťany pokládán za uznávanou autoritu a jeho vážnost také ovlivnila jednání dalších křesťanů pocházejících z židovství, kteří se přidali na jeho stranu. Mezi těmito židokřesťany, které ovlivnilo Petrovo jednání, byl také Barnabáš (Gal 2,13). Tento Barnabášův postoj mohl zároveň zapříčinit jeho rozchod s Pavlem. Pavel se domníval, že Petr nejednal ve shodě s pravdou evangelia. Petr společně s Barnabášem zvolili kompromis a přiklonili se na stranu Zákona, což Pavel považoval za nepřijatelné. Jeho kritická reakce je skutečně vyostřená a přede všemi Petra napomíná v jeho nesprávném jednání, kterým se řídil během stolování: „Ty jsi Žid, a přesto žiješ jako křesťané z pohanství, a ne ze židovství. Jak tedy můžeš nutit pohany, aby zachovávali židovské zvyky?“ (Gal 2,14)⁶⁴ Z textu nelze přesně určit, kde končí Pavlův proslov, který zaujímal k Petrovi. On sám již události konfliktu dále nerozebírá a pokračuje v obhajobě pravdy evangelia, ve kterém

---

⁶² Srov. Tamtéž, s. 92.

⁶³ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 42.

⁶⁴ *Nový Zákon*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání, Gal 2,14.

nacházíme ospravedlnění z víry v Krista. Ve své řeči se pak obrací na ty židokřesťany, kteří stále vyžadují dodržování předpisů, které přikazuje Zákon.⁶⁵

Závěr konfliktu tak zůstává nevyjasněný a lze se domnívat, že výsledek konfliktu skončil kompromisem. Budeme-li události v Antiochii rekonstruovat ve správném pořadí, pak byl apoštolský dekret teprve důsledkem konfliktu v Antiochii. Z toho by vyplývalo, že se Pavel o tomto dekretu ani nedozvěděl, protože již mezitím Antiochii opustil. Z Pavlovy vyostřené reakce však můžeme usuzovat, že by s přijetím apoštolského dekretu nejspíše nesouhlasil.⁶⁶

---

⁶⁵ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 44–47.
Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 183–184; 276–277.

Srov. *Nový Zákon*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, 4. vydání, s. 605.

⁶⁶ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 184.

6. Vztah mezi Petrem a Pavlem

Apoštolové Petr a Pavel sehráli velmi významnou roli pro vznik a rozšíření církve. Petr jako určující postava Dvanácti měl, jak lze sledovat ve Skutcích apoštolů pro konstituování obce v Jeruzalémě, zásadní význam, avšak jeho stopa v dějinách jeruzalémské obce končí na počátku 40. let, kdy po smrti Jakuba Zebedeje opouští Jeruzalém (Sk 12,17) a vedení obce se ujímá Jakub, bratr Páně. Objevuje se v něm znovu v souvislosti s tzv. jeruzalémským setkáním (sněmem), kde jej autor Skutků (15,6–11) uvádí do souvislosti s apoštolem Pavlem a Barnabášem, v roli obhájce jejich misie k pohanům. Petr po svém odchodu z Jeruzaléma působil, zdá se, zejména v Malé Asii (Skutky hovoří ještě o jeho působení v Samaří 8,14–25 a v pobřežních městech 9,32–10,48, což se však vztahuje v líčení Skutků na jeho činnost ještě před zatčením a odchodem z Jeruzaléma). Autor Skutků vztah mezi Petrem a Pavlem líčí v zásadě harmonicky, tj. Petr se zastává Pavla a jeho misie k pohanům (kap. 15), když již předtím to byl primárně on, kdo takový krok učinil křtem Kornélia a jeho domu (kap. 10 a 11). Autorovi Skutků jde primárně o vítěznou cestu evangelia ke všem, i k pohanům. Úsilí obou apoštolů a jejich vztah podává v pozitivním světle. Tomu odpovídá i idylické vyličení přijetí závěru jeruzalémského setkání a působení Pavla a Barnabáše v Antiochii (15,30–34), jež navazuje i na jejich předchozí činnost v Antiochii (11,19–30). Petr se v této souvislosti ve Skutcích nevyskytuje.

Sám Pavel se ve svých listech vyjadřuje o Petrovi pouze v několika zmínkách. Některé drobné poznámky zaznamenává v Listu Korint'ánům (1 K 1,12; 9,5; 15,5), více zpráv Pavel uvádí v Listu Galat'ánům (Gal 1,18; 2,1–14).

Pavel se poprvé s Petrem setkává v Jeruzalémě, tři roky po svém obrácení (Sk 1,18n). Důvodem či pohnutkou, která přiměla Pavla k této cestě, bylo poznání Petra jakožto vedoucí figury. Pavel v tomto vyjádření projevuje Petrovi respekt a uznání. Je zřejmé, že tato návštěva měla pro Pavla důležitý význam a obsahem jejich rozhovoru byly nejspíše záležitosti vztahující se k evangeliu či osobě Ježíše Krista.⁶⁷ K jejich dalšímu setkání došlo během tzv. jeruzalémského sněmu (Sk 15,1–21; Gal 2,1–18). Toto setkání bylo svým významem pro následný vývoj rané církve a jednotu mezi apoštolů velmi zásadní. Pavel dává na tomto setkání najevo svou rovnocennost s Petrem, čemuž by mohlo nasvědčovat také užití řecké podoby jména „*Petr*“, které užívá ve verších 15,7.8, ačkoliv jinde častěji používá aramejské podoby jména

⁶⁷ Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 31–32.

„Kéfas“.⁶⁸ Během následného setkání v Antiochii dochází mezi Petrem a Pavlem ke konkrétním neshodám v dietetických otázkách a k určitému napětí dané situace, což nasvědčuje, že jejich vztah nebyl pokaždé bezproblémový, ačkoliv se zde nejednalo o nepřekonatelné neshody. Podle některých badatelů používání Petrova aramejského jména Kéfas je vyjádřením určitého Pavlova odstupu od Petra, protože řecky mluvícími čtenáři Pavlových listů mohla být aramejská forma jména vnímána s určitým despektem. Řeckou formu jména Petros používá Pavel vlastně pouze v Listu Galatským. V Gal 2,7.8.11.14. V 1 Kor 1,12, 3,22; 9,5 a v Gal 1,18; 2,9 používá aramejskou verzi.⁶⁹ Pavel volbou jména nepochybně vyjadřoval i svůj postoj vůči Petrovi a tomu, co reprezentoval, ale dovozovat z toho dalekosáhlé závěry nelze. V líčení jeruzalémského setkání a následného sporu v Antiochii je použití řecké verze Petrova jména nejspíš spojeno se zásadními otázkami oficiálního rozdělení práce a zrovnoprávnění misie k pohanům (jejich místa v obci, resp. ještě v rámci synagogálního společenství) s misí k židům. Výjimku, kterou tvoří aramejská forma v Gal 2,9 („Jakub, Kéfa a Jan“) lze chápat jako odkaz na tradici vedoucích postav rané jeruzalémské obce, možná i s určitým despektivním vyjádřením ze strany Pavlovy. V 1. listě Korint'ánům může jít o vyjádření Pavlovy morální převahy nad ostatními (včetně Petra), v jeho sebeobraně polemice.

Jisté vysvětlení těchto neshod může spočívat v odlišném úhlu jejich pohledů na evangelium a šíření křesťanství (srov. 1 K 9,5nn). Petrův přístup vycházel ze zkušeností s pozemským Ježíšem a z úzké spojitosti s židovským způsobem života. Petr patřil do skupiny Dvanácti a řídil se Ježíšovými slovy, která slyšel ve společenství života s Ježíšem. Tato slova se později rozvinula v synoptickou tradici Ježíšových slov a výroků. Petr měl za sebou tradici životního společenství s Ježíšem a postavení „mluvčího“ skupiny Dvanácti a při vzniku jeruzalémské obce i autority toho, kdo stál v čele. Jeho autorita byla, na rozdíl od Pavlovy, nezpochybnitelná. O Petrových dalších osudech po odchodu z Jeruzaléma a po tzv. jeruzalémském setkání a konfliktu v Antiochii již nic určitého nevíme. Vzhledem k tomu, že Antiochie na Orontu se stala druhým centrem šíření křesťanství, jak dokládají Skutky (11,19–30; 13,1–15,3.30–33) a Petrovu přítomnost zde máme doloženu v Gal 2,11–14, je pravděpodobné, že Petr rozvíjel svou misii v Malé Asii. Pavlovy zmínky o Petrovi v 1. listu Korint'ánům není

---

⁶⁸ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 182.

Srov. TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Český ekumenický komentář k Novému zákonu, s. 41.

⁶⁹ Skutky používají výhradně řeckou formu Petrova jména.

nutné číst jako potvrzení jeho přítomnosti, spíše může jít o působení nějakých Petrových stoupenců nebo žáků a následovníků. Kontakty mezi jednotlivými částmi římské říše nebyly tak vzácné a nerealizovatelné, jak by se mohlo zdát, což plyne jak ze samotných Pavlových cest, tak z působení dalších misionářů, např. z okruhu Jakuba, bratra Páně.

Pavlův přístup k hlásání evangelia spočíval na zkušenostech se zmrtvýchvstalým Kristem.⁷⁰ Na rozdíl od čistě harmonického líčení ze Skutků apoštolů byl vztah mezi Petrem a Pavlem podle svědectví Pavlových listů komplikovanější, snad i díky jejich různým východiskům. V Listu Galatským se Pavel vůči Petrovi nejostřeji vymezuje v již víckrát probírané pasáži v Gal 2,11–14, když předtím komentoval poměrně klidné rozdělení misijních polí v rámci onoho setkání v Jeruzalémě. Ale i toto vymezení má za účel odradit křesťany z pohanství v galatských obcích od návratu k židovství. Sleduje spíše parenetické a pastorační cíle, než zaměření na postavu Petrovu. V 1. listě Korint'anům se Petrovo jméno objevuje spíše okrajově. V 1 Kor 1,12 a 3,22 jde o překonání „partajnictví“ mezi korintskými křesťany, jež spočívalo ve vazbě na jednotlivé postavy a jejich interpretaci evangelia (Apollos, Petr / jeho žáci, Kristus / příbuzní Ježíšovi – viz 9,5?), přičemž kromě Apolla není tak úplně jasné, koho přesně má Pavel na mysli. Z uvedení Krista: „Já se hlásím k Pavlovi!, Já zase k Apollovi!, Já k Petrovi!, Já ke Kristu!“, je zřejmé, že jména mohou zastupovat i určité proudy v rané církvi, spojované s danými postavami. V 9,5 jde pak o právo hlasatele evangelia na ženský doprovod, kde Pavel zdůrazňuje svou a Barnabášovu vydanost službě evangeliu bez pomoci doprovázející ženy. Zde jsou zmíněni „ostatní apoštolové, bratři Páně i Kéfas“. Zmínka o Petrovi stejně jako o ostatních tu hraje roli pozadí, na němž pak vyniká Pavlova angažovanost ve službě evangeliu.

Přesto že Petra a Pavla některé myšlenky rozdělovaly, stali se významnými postavami, které měly své nezpochybnitelné místo v šíření křesťanství a posílení víry. Petrovo misijní působení bylo často spojováno s křesťany ze židovství a podle církevní tradice také s vedením církve. Pavel je naopak charakteristicky spojován s šířením křesťanství mezi pohanskými národy a je označován za apoštola pohanů. Oba však měli společný cíl budovat Boží království a šířit slovo Boží. Pavel toto vyjadřuje v 1. listu Korint'anům: „Já jsem zasadil, Apollos zalil, ale Bůh dával vzrůst. Takže neznamená nic ani ten, kdo sází, ani ten, kdo zalévá, ale Bůh, protože on dává vzrůst. Kdo sází a

---

⁷⁰ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 183, 185.

kdo zalévá, jsou si rovni, a každý z nich vezme vlastní odměnu podle své námahy.“ (1 K 3,6–8). Rozhodujícím činitelem je sám Bůh, podíl lidí je třeba vnímat prismatem víry: „A tak ať se nikdo nechlubí lidmi. Všechno je vaše, ať Pavel nebo Apollos nebo Kéfas, ať svět nebo život nebo smrt, přítomnost nebo budoucnost, všechno je vaše, vy však jste Kristovi a Kristus je Boží“ (3,21–23).

Petr s Pavlem byli oddaní a vytrvalí ve svém poslání šířit evangelium. Tato snaha přinášet lidem spásu přivedla oba apoštoly k jejich mučednické smrti. Podle církevní tradice zemřeli pro svou víru mučednickou smrtí v Římě, ačkoliv není zcela patrné, kdy se tak stalo. Oba apoštolové představují nejvyšší příklad oběti, darované pro Krista. Petr i Pavel zastávají významné místo mezi apoštoly, kteří se zasadili o jednotu církve a posílení víry. Ať už byly jejich vztahy harmonické nebo ne, spojovala je služba evangeliu a vydanost života ve prospěch spásy druhých lidí. Tudíž to, že církev dnes slaví jejich svátek v jeden den (29. června), je vyjádřením úcty k oběma.

Závěr

Tato bakalářská práce se na postavách dvou protagonistů Petra a Pavla zabývá postupným vývojem rané církve a jejího působení, jež v počáteční fázi svého vzniku překonává určitou vazbu na mojžišský Zákon, než se stala zcela nezávislou na rituálních a právních tradicích Starého zákona. Během této prvotní fáze svého vývoje překonává církev rozdíly mezi pohanokřesťanstvím a židokřesťanstvím a postupně nachází vlastní identitu. Židovské tradice pominuly, neboť pouze vírou v Ježíše Krista přicházejí lidé k odpuštění hříchů a dostává se jim ospravedlnění. Cílem této práce bylo zastavit se u určitého okamžiku vývoje raného křesťanství a zabývat se spornými otázkami, které se řešily na tzv. apoštolském sněmu v Jeruzalémě a při následném konfliktu v Antiochii.

Na začátku práce bylo nezbytné porovnání textů, které vypovídají o událostech v Jeruzalémě a v Antiochii. Nedostatek pramenů nás omezuje pouze na dva základní zdroje, jimiž jsou Skutky apoštolů a Pavlův List Galatským. Vzhledem k tomu, že oba texty vypovídají o daných událostech s určitou rozdílností a ze svého úhlu pohledu, bylo v této souvislosti třeba objasnit shody a odlišnosti, kterými se oba texty vyznačují, a zasadit je do dobových souvislostí.

Během těchto událostí sehrály osobnosti Petra a Pavla podstatnou úlohu, jakožto hlavní protagonisté obou setkání. Z důvodů omezenosti našich znalostí, nedostatku pramenů i omezeného rozsahu práce se tato práce omezuje pouze na určité základní poznatky o jejich životě a působení. Věnuje se jejich postavám i z hlediska jejich vzájemných vztahů natolik, nakolik to prameny dovolují.

Následující část práce se stručně zaměřuje na důvody, které vedly ke svolání sněmu v Jeruzalémě. Poukazuje na sporné klíčové otázky, jež zazněly v pohledu na víru a spásu člověka a zároveň také rozdělovaly tehdejší křesťanskou společnost. V této souvislosti byl krátce rozebrán průběh a řešení setkání tak, jak ho zaznamenávají Skutky a List Galatským. Dále je v práci věnována pozornost závěrečnému rozhodnutí, které zaznělo na tomto setkání.

Poté se práce zaměřuje na události v Antiochii, které vyvrcholily konfliktem mezi Petrem a Pavlem. O tomto konfliktu však vypovídá pouze List Galatským, ve kterém Pavel líčí příběh ze svého úhlu pohledu. Šlo mu především o obhajobu víry ve výkupnou hodnotu Ježíšovy oběti jako jediný zdroj spásy člověka, tedy o primát víry nad Zákonem.

Závěrečná kapitola je věnována zhodnocení vztahů Petra a Pavla s ohledem na adresáty jednotlivých spisů. Autor Skutků apoštolů sledoval jiný cíl (vítězné šíření evangelia), než Pavel ve svých listech, proto jejich vzájemné vztahy vidí v harmonické jednotě, zatímco Pavel líčí rozpory coby projevy zápasu o víru v Ježíše Krista, jakožto jedinou cestu spásy. Nicméně oba dva autoři, a tím i Petr a Pavel, jsou ve shodě, pokud jde o důležitost a nezbytnost misie mezi pohany.

Seznam použitých zkratek

- Am – Kniha proroka Amosa
Ef – List efezským
Flp – List Filipanům
Gal – List Galatským
Iz – Kniha proroka Izaiáše
Jan – Evangelium podle Jana
Jer – Kniha proroka Jeremiáše
1 Kor – První list Korint'ánům
2 Kor – Druhý list Korint'ánům
Lk – Evangelium podle Lukáše
Lv – Třetí kniha Mojžíšova (Leviticus)
Mk – Evangelium podle Marka
Mt – Evangelium podle Matouše
1 Petr – První list Petra
2 Petr – Druhý list Petra
Řím – List Římanům
Sk – Skutky apoštolů
1 Sol – První list Soluňanům
1 Tim – První list Timoteovi
2 Tim – Druhý list Timoteovi
- kap. – kapitola
n – následující verš
nn – následující verše
srov. – srovnání

Seznam literatury

BENEDIKT XVI. *O počátcích církve. Promluvy o apoštolech a jejich spolupracovnících*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-218-3.

DONAHUE, John – HARRINGTON, Daniel J., *Evangelium podle Marka*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, Sacra Pagina. ISBN 80-7192-423-7.

HARRINGTON, Daniel J., *Evangelium podle Matouše*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, Sacra Pagina. ISBN 80-7192-915-8.

JOHNSON, Luke Timothy – HARRINGTON, Daniel J., *Evangelium podle Lukáše*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, Sacra Pagina. ISBN 80-7192-560-8.

KLIESCH, Klaus. *Skutky apoštolů*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, (Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 5). ISBN 80-7192-287-0.

Nový Zákon, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2012, (4. Vydání). ISBN 978-80-7195-583-2.

POKORNÝ, Petr – DUS, Jan Amos – BARTOŇ, Josef. *Novozákonní apokryfy II. Příběhy apoštolů*, (Skutky Pavla a Thekly), Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-593-3.

RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2333-7.

SEETHALER, Paula-Angelika, *První a Druhý list Petrův, List Judův*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, (Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 16) ISBN 80-7192-499-7.

TICHÝ, Ladislav, *List Galatským*, Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze, 1.vydání, Praha, 2016, Český ekumenický komentář k Novému zákonu. ISBN 978-80-7545-031-9.

Internetové zdroje

BROŽ, Jaroslav, *Pavlova činnost v jeho listec a ve Skutcích apoštolů*.

<<http://ktf.cuni.cz/~brozj/distančni/PavelTabulky.html>>.

Catholica, Životopisy svatých.

<<https://catholica.cz/?id=2698>>.

Český rozhlas, *Zjevení v Galileji* (25.4.2004) [2004-04-25].

<<https://temata.rozhlas.cz/zjeveni-v-galileji-8021672>>.